

საქართველოს
საზოგადოებრივი

საქართველოს საზოგადოებრივი

№ 1

მოზრდილთათვის. — ნოემბერი.

1909

შინაარსი

I—ობოლი, — ლექსი, ვაჟა-ფშაველასი	3
II—რად მიყვარს ალაზანი, — ი. კვდოშვილისა	8
III—გაბლოს ქორწინება, — ცქვიტისა	10
IV—ვარდის ბუჩქი, — ლექსი შ. მღვიმელისა	20
V—ფუტკარი და მისი ცხოვრება, — წერიალა მეშვიდე, ან. წუ- ღაძისა	22
VI—თეთრი ყანჩა, — (ზღაპარი), ნ. ტყეშოვისა, განდეკი- ღისა	22
VII—სიკვდილის ნიშანი, — (რუსულით), თეო კანდეაკისა	38
VIII—ქიაც მოსახმარისია, თუ კაცი გონიერია, — ს. ორბე- ღაძისა	50
IX—მითოლოგია, — ტროადის ომი, — თაბბარი აჭყველთა ბანაკში, ა. შიჭაბერაძისა	57
X - რებუსი და აღსნა	64

ნაპაღული

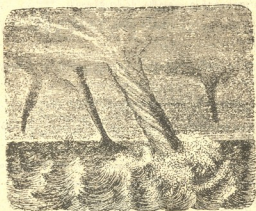
საქმავშილო ჟურნალი

წელიწადი მესამე

თბილისი, 1909 წ.

111.

სვეტი — ქარი ზღვაზე

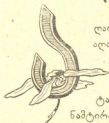
თბილისი, ელექტრომბეჭდავი წიგ. გამომც. კართველთა ამზანავობისა.

შინაარსი

I—ობოლი, —დექსი, ვაჟა-ფშაველასი	3
II—რად მიყვარს ალაზანი, —ი. ევდომვილასი	8
III—გაბლოს ქორწინება, —ცქვიტისა	10
IV—ვარდის ბუჩქი, —დექსი შ. შდვიმეღისა	20
V—ფუტკარი და მისი ცხოვრება, —წერადი შეშვიდე, აშ. წუ- ღაძისა	22
VI—თეთრი ყანჩა, —(ზღაპარი), ნ. ტელეშოვისა, განდკე- ღისა	22
VII—სიკვდილის ნიშანი, —(რუსულით), თეო. კანდელაკისა	38
VIII—ქიაც მოსახმარისია, თუ კაცი გონიერია, —ს. ორბე- ღაძისა	50
IX—მითოლოგია, —ტროადის ომი, —თათბირი აჭყველთა ბანაკში, ა. შიქაბერაძისა	57
X—რებუსი და აღსნა	64

ოზოლი

ლარც დედა მყავს, არც მამა,
 აღარც ძმა, აღარც ბიძები;
 სულ დამელია თვის-ტომი,
 ტყის ნადირივით ვიზრდები.

ტან - ფეხ-შიშველი დავდივარ,
 ნამტირალევი, შშიერი,
 მუხთალი რამა ყოფილა
 წუთისოფელი ცბიერი!
 ამას ფიქრობდა ოზოლი,
 მიდ-მოდოდა ველზედა;
 აშტერდებოდა ყვავილებს
 მტირალი თავის ბედზედა.
 მოფრინდა კრელი პეპელა,
 ოზოლს დააჯდა ხელზედა.

მოუყვა: „დაო, პატარავ,
 ვიზედა სტირი? რადაო?
 მეც ოზოლი ვარ, გენაცვა,
 თუმცა შშობლები მყავდაო;

აღარავინ მყავს მოწყალე,
 გამიჭრა, დამეკარგაო.
 მაგრამ არ ვსტირი, ვნავარდობ,
 ტირილი რაში ვარგაო?
 მზეს უკვრეტ, ვსუნავ ყვაფილებს:
 იას, ყაყაჩოს, ვარდსაო;
 ბულბულის სტვენას ყურს უგდებ,
 მითი ვიქარვებ დარდსაო.
 ობლებს ტირილი რას გვიშველს,
 რას შევეყრებით კარგსაო?
 მოდი, პეპელად იქეცი,
 ვიდრინოთ მთა და ბარსაო!“

იმ დროსვე გამოცუნცულდა
 ჯაგიდან კურდღლის ბაქია:

— „რამ შეგაშინა, დობილო,
 სახე რად დაგიბრანქია?
 სამ დღეს მიელიდა მშობელი,
 მას შემდეგ სადღაც გამიჭრა.
 ბნელაში დავჩი, ვტიროდი,
 რაკი სანთელი ჩამიჭრა,
 მაგრამ არ მოვეცი, ხომ მხედავ?“
 ბაქიამ კისერს ასწია,
 აწყაპუნებდა ყურებსა,
 თან ტიკტიკობდა პაწია:

— „უდედოდ გამოვიზარდე,
 მოვლა ვისწავლე თავისა,

ბალახის ძოვა, წყალის სმა,
 მტერზედ დაქვეტა თვალისა.
 მეც ობოლი ვარ თქვენსავეთ,
 მშობელი აღარ მყავისა!..
 ვენაცვალები მინდვრებსა
 უყურეთ, როგორ ჰყვავისა!

ნაირ-ნაირი ბალახი,
 ნაირ-ნაირი ხმებია...
 შევერთდეთ, დაუკავშირდეთ
 ერთმანერთს, როგორც დებია.
 შენც იქ დაგაწვენ, დობილო,
 ბექობში, საცა ვწვებია...
 არ გირჩევენია ჩემთანა,
 რომ მუდამ მარტო ჰრჩებია?
 გიშოვი საზრდოს უხვადა, —
 რითაც მე ვიკვებებია.
 რა გინდა, აბა, სოფელში
 დახვალ, ტირილით ჰკვდებია?!

ობოლი მისდევს ბაჭის,
 წინ მიუძღვება ყურ-ცქვიტა.
 ვნახოთ, სოროდან თავუნამ
 თვალები გამოაქციტა.

„მეც თქვენი ძმა ვარ, მიმიღეთ, —
 მისწრუწუნებდა მგზავრებსა, —
 მეც ობოლი ვარ, თქვენს მტერ
 არავინ დამიზავებსა“ .

საქართველოს
წიგნების კავშირი

მოფრინდა ბერი ქედანი
ობოლს დააჯდა მხარზედა,
ჩასჩურჩულებდა ყურშია
რაღაცას ტრედის ხმაზედა.
ტოროლა თითქოს ჰლოცავდა.
დასტრიალებდა თავზედა;
კაკკაკიც გარსა უვლიდა,
თაღხები ეცვა ტანზედა:

„უშველოთ რამე ობოლსა!“
კრიალებს, შველა სწადიან.
„უშველოთ!“ ყველა იძახის,
რაც მწერნი აღი-დადიან,
თუ ფრინველები მინდვრისა...
ვინ იცის, რასა სჩადიან!

საგრძნობი იგრძნო ყველამა,
„უშველოთ,“ გაიძახიან.
ბლაბიცი მინდორ-ველისა,
მწერნი და რანიც ჰყვავიან;
იქვე პატარა ნაკადიცი,
აუფოთებულა ძალიან.
— შენი ვარ, თავს შემოგვეღე,
სხვებისთვის არა მცალიან!

ანუგეშებდა ობოლსა,
მერაკრაკებდა ველადა.
მთელი ბუნება ხელებს ჰშლის
ჩაგრულის დასაცველადა.
საითღაც მოულოდნელად
ირემიც გაჩნდა ხელადა,—
ირემი რქა-ბუდიანი,

პირმშობი შვილი მთებისა,
ლალის ნიავის მსუნთქველი
და მოტრფიალე შვებისა.

უყურეთ ყელ-ყურ ლამაზსა,
 უყურეთ რასა შერებისა!..
 „ღამიკათ, მე გაუწიო
 მაგიერობა დედისა!“

სთქვა. ობოლს ტახტად მიუძღვნა
 ბორჯლი ტოტები რქებისა
 და გაიტაცა მთისაკენ
 მოძულებული ძმებისა.

ვაჟა-ფშაველა

რად მიყვარს ალაზანი

ად მიყვარს ალაზანი, შრილა ვერხეთა შორის მოდუღუნე, ჩაყოლებული ერთის მხრივ აჭრელებულის ველით, მეორეს მხრივ კი ატეხილის ქალით, საიდანაც მის წიაღში ჩაიყურება ტოტებ დაშვებული მტირალა ტირიფი, მკვლელებ გაშლილი რცხილა და მუხა ამაცი, წასული შორს, მალა ცისაკენ?

რად მიყვარს ალაზანი, რომელსაც თავს გადმოსცქვრის მწვერვალ გათეთრებული და კალთებ დაზურმუხტებული მთა გომბორისა, მთა კავკასიისა?

ალაზანი, რომელსაც დილით გრილი სიო ჩამოსდევს ხოლმე მთებიდან, წყნარი ნიაფი ეჩურჩულება მის მობუტბუტე ტალღებს, ციდან ისარივით დაშვებული შერცხალი სცემს თავის თეთრს გულს. დილა-ადრიან ქალიდან გამომხტარი კურდღელი ეთამაშება მის კიდეს და ყელმოღერებული ხობი იბანს ქოჩორს კეკლუც პატარძალივით მის პაწია ტოტში, რომელიც კარჩხლებში შეჰპარვია ქალას.

მზიარულია დილით, მზიარულია საღამოთი, ხოლო შუადღისას-კი, თითქოს მოღლილი მგზავრიაო, გაჩუმებულა

ვერხვების ჩრდილში, გაუტვრენია სული და მდის, მარტო-
ზნება ქვევით დინჯად, აუჩქარებლად. ამ დროს ქალიდან და-
ლულუნებს ქედანი და სიცხისაგან შეწუხებული გვრიტი შეს-
ჩივის შზის უღიერობას.

ღიად, ასეთია ალაზანი და მიყვარს, მიყვარს გულითა
და სულით, როგორც ძველი მეგობარი, რომელთანაც მირ-
ბენია, მითამაშნია!

და ეს მართლაც ასეა. ის ხომ იმ მთების შვილია, სადაც
მეც დავიბადე: მან ხომ იმ მთებში აიღვა ფეხი, რომელთა
კალთებზედაც თვით მეც გავიზარდე. ის ხომ შუა გასწოლია იმ
ველსა და ქალას, რომელთაც მე უზიარებდი ჩემს სიხარულს,
რომელთაც მე შევჩიოდი ჩემს დარდებს!

ღიად, მე და ის ერთის მშობლის შვილები ვართ — ერთის
სამშობლოსი, მისის ძუძუთი გაზდილები და ამიტომ მიყვარს
ასე ჩემი ალაზანი!

ი. ევდოშვილი

გაბლოს ქორწინება

ანი, განი, განზედ, თქვენი ღმერთის ქირიმე!
განი მეთქი, თქვენ სიყმეს ვენაცვალე, თქვენსა.
მ...ო...ვ...დ...ი...ვ...ა...რთ, მოგვიხაროიან, იცოც-
ხლეთ შეფეანია და ჰაა... — გააკოდა მახარობელი
გო და მგტი ქეიფით ძალზედ ტორტმანებდა. მა-
ხარობლობის ნიშნად ცალი მხარი წითელის

ხელსახოცით ჰქონდა აკრული. ერთს ხელში ხის შამფურ-
ზედ აგებული უმი ხორცი და მის წვერზედ წითელ გვერდა
ვაშლი ეჭირა; მეორე ხელში კი ვეებერთელა საღვინე და
მობარბაცებდა წინ სიხარულითა და მღერა-კივილით. ზოგჯერ
სიმღერას შესწყვეტდა ხოლმე და, ვითომ სიტყვის წარმოსა-
თქმელად მაყრებს მიუბრუნდებოდა, რომელნიც შეფე-დე-
დოფლის ურემს ხელ-გადახვეულნი მოუძლოდნენ განუწყვე-
ტლივის სიმღერით, რითაც მთელ სოფელს სიხარულს და
ბედნიერებას ამცნებდნენ, მიმართავდა ამ სიტყვებით: — იცით,
ძმებო, ღმერთმა აღღვეგრძელოს ის კაცი, რომელიცა რომა სვინ-
დისიანი ადამიანი... — მაგრამ ენა და მუხლები აღარ ემორ-
ჩილებოდა, ხელად ჩაჩუმდებოდა და, დარცხვენილი, ტკბი-
ლის ღიმილით ჩაეკითხებოდა: — რას იცინით, თქვენ მთვრალი
ხომ არა გგონივართ? ნუ იფიქრებთ. „ქრიპტე“ მადლმა ერ-
თი „ტაქნი“ ტოლა არ დამიღვეია. რა დიდი საქმეა... აი,
ძმებო და შვილებო, რაღა ბევრი ვაგიკიანუროთ, ახლავე
გეტყვი, რაც გიახელი: ი ქიტესას ღერეფანში ერთი ხელა-

დის მეტი კი არ გამოგვიცლია; ახლა ი ეკლესიის მღვდელის ვანში, სანამ მღვდელი ჯვარს დასწერდა, ერთი თუნგიც იქ გამოვაშრეთ. ის იყო და ისა, იმის მეტი ცვარიც არ მიმიკარებია. ახლა მოდი და ამ მოგონებაზედ ამის ქაშნიკიცა ვნახოთ... იტყოდა ხოლმე გიო და გზა და გზა რაკრაქს დააწყებინებდა საღვინეს.

აგერ ქორწილის ხალხი კიდევ მოუახლოვდა მეფის სახლკარს, რომელსაც შინ შესავალი გზა პატარა მოწნულ ბაკიდგანა ჰქონდა. ბაკის კარებთან გიოს ობლები—სოფიკო და პატარა ვასო—აბუზულიყვნენ და ნამტირალევის თვალებით ყველას სათითაოდ ათვლიერებდნენ, სოფიკო ცალის ხელით ვასოს გადაჰხვეოდა, რომელიც უიმისოდაც ძალზე ეკვროდა გვერდში და იმის ჩაფბრეწილ კალთით თავს იფარავდა. ეტყობოდა, დიდი ხანი ეტირნა, რადგან გულ-ამოსკვნილ ტირილისგან დაღლილი ახლა მხოლოდ უგემურად ზმუოდა; თვალები კი ძალზე წითელი ჰქონდა და აქა-იქ ცრემლებისგან ჩამონარეცხი ლოყების ქუჩკი სახეზე შავი ზოლებივით შეშრობოდა. მეორე ხელი სოფიკოს სახელში შეეკუნქა და, ჯიბის მაგიერ, გვერდზე ჩახეულ კაბის კალთის ქვეშ დაემალა.

— სუ, შე ხმა ჩასაწყვეტო, შენა! რა ქირი გატირებს, რა გინდა, რა .. უა, შენი თავი ამოიქამე, აი, აგრე, რომ ლხინშიც მოუსვენარი ხარ და ქირშიცა.—უჯავრდებოდა დერფენიდან მამიდა კეკელა და ფიჩხის ცოცხით მოურწყველ კარ-მიდამოს საშინლად ამტვერებდა.

— ნუ უტეე, შენ გენაცვალე, მაგ საცოდავებსა, თორემ სულ გული მიკვდება მაგათი ცოდვითა. ქა, ქრისტიანო, საკვირველია, ღვთიშობლი მადლმა, მაგათი ამბავი. ქალო, დიდებივით იმჩნევენ ეგ უბედურები ობლობასა. წელან სულ გული ჩამეთუთქა, სოფიკომ რომ ჩუმად უთხრა,—სუ, ვასო-ჯან, თორემ ეხლა უცხო დედინაცვალი გვეყოლება და გავვიჯავრდებო. ნეტავი ვიცოდე, მაგათ რა იციან, დედინაცვალი რა არის, ღმერთო, ეგები შენი მადლით მართლა

ანჩლი არ გამოდგეს, როგორც ი შექვაბიანთ ეფრემისა და მაგათი საცოდაობა არა ვნახო, ი ტიტილას ობლებინსა არ იყვეს, და მერე თუ გინდა მე მომკალ,—წაიდუღუნა სალომემ და თავშლის წვერით თვალეზი და ცხვირი შოიწმინდა.

— იი, შენცა ჭა, იციან კი არა და ის არ გინდა! ქალო, ე რაღაცა ჯანდაბა ზღაპრებია, იქიდანა აქვთ ჩასმენილი, რომ დედინაცვალი მუდამ ავი არისო, და ახლა მაგათაც იმიტომ ეშინიანთ. გუშინაც ზედ დატანებაზე ი ძირ-მაგარაანთ თეკლეს ეთქვა, ესენი რომ დაენახა,—„ვაი ქი, შვილო, რა დედა დაქარგეთ და რა დედინაცვლის ხელში ვარდებიეთო“. თურმე სოფიკოს გული გახეთქოდა, დღეს კი, ადამიანო, პირზე ღიმი არ მოსვლიათ, სულ ტირიან, და ტირიან. მეც გამიწყალდა გული. ეგენი დავაჩუპო, თუ ამოდენა საქმეს და ტუმრებს გავუძღვე. თუ ე საქმე საქმეზედ ვერ მოვიყვანე, ი ჩემი ხუშტურიანი ძმა კიდევ ამიკლებს... უი ჩემს თვალებს, აგერ კიდევ მოდიან და მე-კი სუფრა მზად არა მაქვს,—სთქვა გაფაციცებით კეკელამ და ნაგავს ცოცხი მიათარა, თვითონ-კი სალომეს სუფრის გაშლაში ხელი შეაშველა.

ამ დროს ურემი კიდევ გაჩერდა ბაკთან და, სანამ მეფედედოფალი ურმიდგან ჩამოვიდოდნენ, მაყრებმა ბაკთან ხელად ცანგალა და გოგონა შემოსძახეს და მახარობელი გიოსათამაშოდ შამფურით და საღვინით შიგ წრეში მოიშწყვიდეს. შეტოკდა რამდენჯერმე გიოს თვალების ბლეტით, მაგრამ უცხად, თითქოს რაღაცა შოაგონდაო, საღვინე ძირს დასდგა, შამფური სხვას გადასცა, ვაშლი გამოაძრო და ფიცხლავ სოფიკოსკენ გაქანდა.

— აქ რას უდგებართ, შვილო! რა შორი-ახლო შესცქერით? მამი თქვენის ქორწილია, უცხოსი ხომ არა. სოფო, შენ ხომ დიდი ხარ, შვილო, წაიყვა ე ბავშვი და ი მამას მიჰგვარე... დაიცა, გიტირნია? რადა, ბიკო, ვინა გცემა. შვილო? ერთი მითხარი შენა, ასე გავხადო, ვინც შენ ხელს გახლებს, რომ სულ თავი და პირი დავამტერიო. სთქვი შეთქი,

ბიკო, რადა ტირი!—ჩასციებოდა გულმოდგინედ ხორკლიან და დახეთქილ ხელებს ალერსით ნიკაპზედ უფხაქუნებდა, —ნათლი-დედ, რადა ტირიან ე ბავშვები? ადამიანო, რატომ ყურს არ უგდებ?—გადასძახა ახლა კეკელას, რომელიც მეფესა და პატარძალს კარებში მისალოცად დაუხვდა და მაგრა გადაპკოცნა ძმა და რძალი.

— რა ვიცი ქა, მე მოუცლელად ვიყავი და რომ აღარა მქონდა დრო მაგათი მოვლისა?!

— რომელი ტირის, სოფო თუ ვასუაი? — იკითხა მეფემ და ბავშვების მოსაყვანად პატარძალს თავი ანება.

— რადა ტირი, შეილო, ვინა გცემა?—ჰკითხა გაბლომ ვასოს და ხელში აიყვანა. სოფოსაც ხელი მოსჭიდა, მაგრამ, შინ შესვლა რომ დააპირა, უკანასკნელი ხელიდგან გაუსხლტა და განზე გავიარდა.

— აქ წამო, შეილო, წამო, ახალმა დედამ რა დიდი შაქარი მოგიტანა; გამოიარე, თორემ სულ ვასოს ერგება და შენ ესე დამრჩები.

სოფო შაქრის გაგონებაზედ შეჰყვია მამას, მაგრამ გულში-კი ძალზე ნანობდა იქ შესვლას, რადგანაც დედაკაცების აქეთ-იქიდგან წუწუნმა სულ თავბრუ დაასხა:

— უი ქა, როგორ უცხოობენ ი პატარძალსა, — ჩურჩულებდნენ სიღო და მაგდანა და თან წარა-მარად ხან ზორცს, ხან ლავაშს დიდის ხვეწნით სთავაზობდნენ ერთმანეთს.

მეფემ ჯერ თვითონ დაისვა ვასო მუხლებზედ, შერე პატარძლისათვის გასაცნობად უნდა კალთაში ჩაესვა, მაგრამ ვასომ იკივლა და ფეხები ისე შეაკუნტრუშა, რომ გაბლოს წვეწვით სავსე ჯამი ყირამალა გადაუკოტრიალა.

— რა თავს იღებ, რა გაღრიალებს, შე მაიმუნო შენა! მოდი წაიყვა, კეკელა, ეს უმსგავსი ესა, თორემ აიკლო აქა-ურობა!—გაჯავრდა ეხლა კი მეფე და ბავშვი უკან გადასვა. სოფო, აქ მოდი, შენა შეილო, მარტო შენ მოგცემს დედა შაქარსა, ვასოს არ უნდა. — დაუყვავა მამამ სოფიკოს და

შუაში ჩაისვა. — ეს არის, აი, მაშო, მაშინ რომ გეტყვებოდა, უთითებოა მეთქი, ძაან ჭკვიანი და გონიერი ბავშვია, მაგრამ ესე კი დაჩაგრა ი ღმერთმა. ი ჩემ საცოდავ თიკოსაც ძალიან უყვარდა, — ჩასჩურჩულა მეფემ პატარძალს და თან სოფოს შაქრის დაპირებით ძალით ხელი გამოაყოფინა.

— უი, დედასა, — სთქვა პატარძალმა და შუბლი შეიქმუხნა.

აემღერა გული სოფიკოს, ის იყო ტირილისათვის მოემზადა, როდესაც ახლა სხვა ქალები და გოგონები შემოგებინენ და სათითაოდ სინჯვა დაუწყეს. ყველა თანაგრძნობას „უითი“ ჰხატავდა და ბავშვს უფრო და უფრო გულს ცეცხლით უვსებდნენ. ბოლოს ველარ მოითმინა, ფიცხლავ ხელიდან გამოუსხლტა და ტირილით დიდდედასთან ჩაირბინა.

მისი ახლად დაქვრივებული დიდედა ბუხარს მისჯდომოდა და ერთი ბეწვა ქადის ნატებს ცეცხლზედა ხუხავდა სოფიკოს მისვლა ჯერ გაუკვირდა, მაგრამ ნამტირალევი თვალები და ნაღვლიანი სახის გამომეტყველება რომ შეამჩნია, მიხვდა, როგორც იყო საქმე, და, ისედაც ნაღვლიანს, მის დანახვაზედ უფრო ნაღველით აევსო გული.

— უი, შენს ჩაქოლვილ დიდედას, ჩემო ობოლო, შე საწყალო და ღეთის გლახა! — წაიბუტბუტა ჩუმად და სიმწარით გულში ხელი ჩაიკრა, მაგრამ, ნამტირალევი ობლისათვის რომ უფრო გული არ გაეტება, ცრემლები მოიწმინდა და აღერსიანის ხმითა ჰკითხა:

— რატომ ახალი კურტკა არ ჩაგიცვამს, შეილო, ან აქ რა გინდა, გენაცვალე, მამიშენის ქორწილში იყო? ნახე ახალი დედა?

— დიდედა, გენაცვალე, მე იქ არ წავალ, არ მინდა მე ახალი დედა. ისევ ჩემი დედა სჯობდა, ეგ ვილაც კრელ თვალებმა მოიყვანა, განა დედა ჩემსა ჰგავს? თუ კი სხვა დედას მოიყვანდა, ჩვენ თვითონ უნდა ამოგვერჩია, — მე და ვასოსა. ეგ რად გვინდა. აგერ ვასოც, სანამ ახალ დედას დაინახავდა,

მანამ ჩუმიდ იყო და მარტო იმისთვისა ტიროდა, რომ ვერცხლი
ზედ არ დაუსვეს; შერე კი, როცა ახალ დედის დაეძინა

უნდა ჩაესვათ, ტირილით თავი მოიკლა და გარედ გამოვარ-
და. აქამდინ ბაკთან იდგა მარტოცა და დედასა კითხუ-
ლობდა. მეც არ მინდა ის ქალი დედად ვინდომო, მე ისევ
ჩემი დედა მინდა, ეგ ვილაც მოვიდა, მაშინვე თითები გამი-
შინჯა და ვილაც ქალებსაც აჩვენა. ვითომ დამცინა განა,
დამცინა, მაგრამ დედა ჩემი კი მაგას არ შერებოდა თავის
დღეში. რომ არავის დაენახა ჩემი ხელი, ერთს სახელს მუ-
დამ გრძელს მიკვრავდა. ეგენი კი დამცინოდნენ და, რომ
ეზიზღებოდათ, იღრიჯებოდნენ. შერე, დიდედა, ისე მეწყი-

ნა, რომ ველარ მოვითმინე და სინჯვის დროს ისტუმრებოწი წიე, რომ ეს ორი თითიკ კინალამ ხელში შეკრძინა. როგორა მტკივა,—სთქვა ქვითინით სოფიკომ და გაწითლებული ხელი გამოუშვირა.

— არა, შენ გენაცვალოს შენი დიდედა. განა, შეილო, დაგცინოდნენ. ეკოდებოდით, შეილო, და იმისთვის გაუსინჯავთ. აბა, შეილო, რომ იძახი, მეორე დედა არ მინდაო, ის ჩაქოლვილიშვილი ხომ ველარ გაცოცხლდება და ახლა თქვენ მოვლა არ გინდათ? აი, ხომ ხედავ, ეგრე დაბლტეძილი დადიხართ შენა დაშენი ძმები. ან პურის გამოცხოზა გინდათ, შეილო, ან დარეცხა, ან დაკერება. მაშ, ვინ უნდა გაგაკეთოთ ყველა ეს? მე, ხედავ, ეხლა ბებერი ვარ. თვალი არ მიჭრის და ხელი; მაშ, ვინ უნდა მოგიაროთ, თუ ახალ დედას არ მოიყვანდა. შენი ძმა ილიკო სადლა არის, შეილო? დღეს შთელი დღე თვალი არ დამიკრავს. თავის დღეში იმას უნახავი არ გაუშვივარ. დღეს როგორ მოუვიდა, რომ არც გავლილი მინახავს და არც გამოვლილი.

— დილას, დიდედა, ქოლოთს წავიდა მამიდას მოსაყვანად და ეს არის ეხლა დაბრუნდა, მაგრამ ისეთი დალონებული იყო, რომ ხმას არავისა სცემდა. მერე, ვასო რომ ნახა ნამტირალევი, ვენახში შეიყვანა გასართობად.

— უი, შენ მოგიკვდეს, შეილო, დიდედა, აბა, შენ კი არ გიყვარდა ის უბედური, მაგრამ იმ უსამართლომ ყველას დაგვჭრა ყელეზი. ვაი ჩემს მოსწრებას! მოსთქვამდა დიდედა და თან მდულარებას აპნეედა.

დიდხანს იყვნენ ამ მდგომარებაში ჩუმად და წყნარად.

— დიდედა, პური მშთან, — დაარღვია სიჩუმე სოფიკომ და ზეზე წამოიწია.

— პური გშთან, შეილო? აგერ, გენაცვალე, ი კიდობანში პური ძვეს, თაროზედაც წელან ერთი თავი ხახვი შევინახე; წამოხტი, გენაცვალე, მოიტანე, ი ხახვს შეგიწვავ, პურსაც გაგიხუხავ და შეექცი, თავს შემოგეველე.

— სოფიკომ მოარბენინა ხახვი და პური და ხელად...
 ხარს შეუღდა. ფისოც გვერდზე კულ-ამოგებული ახლა...
 კურ სინაზით და მადლიერად შეჰკრუტუნებდა, თან ცხელ
 ლუქმას ჯერ შიშის გამო ვერ დაჰკარებოდა. ბოლოს თამა-
 მად პირი დაავლო და ის იყო ხრამა-ხრუმი აუტება, რო-
 დესაც კიდობანთან თვალი შეასწრო წრუწუნას და ფიცხლავ
 ეცა საბრალო მსხვერპლს. დიდება კი ამ დროს მწარე ფიქ-
 რებისაგან დაღლილი საძილედ თვალებს ბლეტავდა და წა-
 რა-მარა თავს ქარისგან შერხეულ ასკილისაებ ანძრევდა. შე-
 მდეგ ძილი ისე მოერია, რომ ბუხრის პირად ბოდს თავი მიაც-
 რდნო და უკბილო ტუჩები ლობიოს ქოთანით ააჩუხებდა.

სოფიკაც გაათავა თავისი სამზარეულო და ახლა ფისოს ჩუ-
 მად უაღერსებდა.

— ჩემო ფისოჯან, შენც ობოლი ხარ განა? შენი ამ-
 ხანაგი და პატრონი მარტო დიდება არის, როგორც ეხლა
 ჩემი. დიდება რომ არ იყვეს, სიმშვილით მოკვდები, არა? შე
 საწყალო, მე ძმები და მამა მაინცა მყავს, მაგრამ შენ რომ
 არც ძმა და არც და არ გაგაჩნია, ცოდო არა ხარ? ციციოს
 თითქოს ესიამოვნა მისი აღერსი, თვითონაც თვალზე ჩაეუ-
 ტული მძიმე ხრუტუნით ძალზედ ზედ ეგლისებოდა და თა-
 გვიანი ტუჩებით ხელებსა და პირს ულოკავდა. სოფო უცბად წა-
 მოხტა ფეხზედ, დიდება აათვალღერა-ჩაათვალღერა და, რა დარ-
 წმუნდა. ღრმად სძინავსო, სწრაფლ კარებისკენ გაემართა.

შემოდგომის საღამო იდგა. ცა მოქუშულიყო და ისე
 იყო გარინდებული, თითქოს გამოუდარებლობით და მზის უნა-
 ხაობით იმუქრებოდა. დასავლეთის ცივი ქარი ქროდა და
 ყოველ დაბერვაზე ხეს გაყვითლებულ სამოსელს ნელ-ნელა
 ჰხდიდა. მრავალი გაშიშვლებული კლერტო მწუხარებით აქეთ-
 იქით თავებს აქნევდნენ და თვის დამამშვენებელ ძონძეულს
 სიცივის მოლოდინში ძირს ნაღვლიანად ჩამოსცქეროდნენ.
 არე-მარცხ თავ-პირი ჩამოსტიროდა, მაგრამ ყველაზედ უფრო
 მწუხარებით სასაფლაო გამოიციქრებოდა. მასზედ სიციოც-

ხლის მომფენი ყვავილები და მალალი ბალახი საცოდნად მუხა-
ტუსულიყო. რამდენიმე ნამყენი ხეხილი და ბუჩქები მთლად
გაშიშვლებულიყო და ფიჩხის კონებივით იცქირებოდა;
ალარც მხიარულ ჩიტების ყრიაშული ისმოდა. აქ ნამდვილი
სიკედლილი გამეფებულიყო. ძველ საფლავებში აქა-იქ ახლებიც
მოსჩანდა, რომლებზედაც აკოკოლავებული მიწა ჯერ კიდევ არ
შემშრალიყო. აგერ მარცხნივ ერთს ამგვარ საფლავს, რომელ-
საც ორი პატარა წიფლის ხე ჰფარავდა, პატარა სოფიკო მისჯ-
ლომოდა და წყნარი ტიკტიკით ჩხირით საფლავსა სჩიქნიდა.

— ჩემო დედიკო! რამდენი ხანია შენთან ალარ მოვსულვარ.
მამის ბრალია, რამდენჯერ ვეხვეწე და ერთხელ ალარ წამომი-
ყვანა. მაგრამ ჰე! უიმისოდ-კი ვერ წამოველ! რა ექნა, ალარ
უნდა ადგე? აკი მითხრეს, ვარდებიან სკივრში რომ ჩააწვენენ და
დაიძინებს, უფრო ლამაზი ადგებაო. ადექი, თორემ აგერ
მამამ სხვა დედა მოიყვანა, მაგრამ მე ის არ მინდა. იცი, ის-
ეთი ყვითელი კაბა ეცვა, რომ... მაგრამ შენ უფრო პრი-
ალა ქინძისთავი არა გააქვს და ახალი ჩიქილა! შენ უფრო
ჩემი კარგი დედა არა ხარ! ადექი ჩქარა, დედა, თორემ ვერ
გავძლებ ვუშენოდ, ვიტირებ, აი, ადექი, მეშინიან!... გულ-
ამოსკვნილი ტიროდა სოფიკო და საფლავს ისე ჩასციებოდა,
გეგონებოდათ მძინარე უნდა გამოარკვიოსო.

ამ დროს ფეხის ხმა შემოესმა და, უკან რომ მიიხედა,
შეერთა ილიკოს დანახვაზედ; ილიკო კი ისე განცვიფრდა, რომ
მოლანდება ეგონა და თვალებზე ხელი მოისვა; მერმე რომ
დარწმუნდა, მის წინ მართლა სოფო იყო, სწრაფლ მოხვდია და
აღელვებულის ხმითა ჰკითხა: — გოგო, სოფო, აქ რა გინდა ამ
დროს, შე საწყალო? რამ მოგიყვანა აქა, გენაცვალე, ჰა?

— რამ მომიყვანა და დედამა, ალარ უნდა ადგეს, რა-
ექნა, სულაც ჩვენი დედა არ არის?

— ადე, გენაცვალე, ჯერ აღრეა მაგის ადგომა! ისე ჩემი
მტერი ადგეს, როგორც ეგ ადგება! ადე, გენაცვალე, შინ

ვარდის ბუჩქი

არღი დაკარგა დედამა,
ტურფა ყვავილი გულისა,
სიამაყე და გვირგვინი
კოპწია გაზაფხულისა.

მწარე ნაღველში დამბრჩევალსა-
ღვიძლი ეწოდა, სტკიოდა,
გულ-მკვდარსა, ძუძუ დამწვარსა-
ცხარე ცრემლები სდიოდა.

ქორფა ყვავილის დაკარგვას
არე-მარცა ჩიოდა,
ღედის კვნესასთან მათ კვნესაც
შორს ველში გადადიოდა.

„ნეტამც არ გამაგებინა,
„თუ საღმე დედა სტირისო,
„მეუფევე, ყველას აშორე
„სიკვდილ-სიმწარე შეილისო!“

ასე მოსთქვამდა მშობელი,
ბუჩქი წითელის ვარდისა,
ცრემლების გუბედ ქცეული,
ზღვა ბოღმებრისა, დარდისა.

იქვე-კი ახლოს ასკილი
 ბითხით-სიცილით კვდებოდა,
 თავს ულაზათოდაქნევდა,
 გულს არაფერი ხვდებოდა.

დარდი არ ჰქონდა იმისი,
 თუ სადმე ვარდი სჰკნდებოდა,
 ან დედა ძუძუს იგლეჯდა
 და გულში იფუფქებოდა.

შ. მღვიმელი

ფუტკარი და მისი ცხოვრება

წერილი მთავრად

(უძველესი ბუტყუნელი გოგი ვარლამის-ძეს უკუნიანძეს).

(შემდეგი *)

მე სულ სხვა ვარ, სულ სხვა ზუსა
და სხვა გვარად მოღვაწეო:
ჭეცის მუშას მ ქაზიან,
არ ვარ მარტო სამიწუო. აკაკი.

ფუტკარის ნაზრომი

ემო მეგობრებო!... როგორც წინაღ გიამბეთ, ფუტკარები აკეთებენ ფიქს (ანუ სანთელს), თათლს და დინდგილას. ეხლა მსურს, თუ თქვენც კოტა ხნით ყურს დამიგდებთ, მოგიყვებთ თითოეულ ზემოდ ჩამოთვლილს რისაგან და როგორ აკეთებენ.

სანთელი

ფიქსა, რაშიაც დედა კვერცხს ღებს და რაშიაც ფუტკარები თათლს ინახავენ, კეთდება სანთლისაგან. წინაღ, როცა ჯერ კიდევ ფუტკარის ცხოვრება მეცნიერულად არ იყო შესწავლული, ეგონათ თუ სანთელს ფუტკარები მცენარეებისაგან აგროვებდნენ, მაგრამ უტყუარმა გამოკვლევამ მრავალწლის მეცნიერულმა დაკვირვებამ დაამტკიცა რომ ეს აზრი ყალბია. სანთელი კეთდება თათლისაგან და იი როგორ: სა-

*) იხილეთ „ნაკადული“ № 9.

ნამღე ფუტკრები შეუდგებოდნენ ფიქის შენებას. ისინი ღონივრად მიაძღებიან თავლს, ისე მაგრად გაძღებიან, რომ მათი პაწია მუცელი შესამჩნევად გაიზრდება, გაიბერება. რამდენისამე საათის შემდეგ ფუტკრის ტანისაგან სანთელი იწყებს გამოყოფას ძრიელ პატარა-პატარა, თხელ-თხელ ნაწილებად. ეს პატარა ნაწილები სავსებით ჰგავს ადამიანის თავის ქერტლს.—ფუტკრებს აქვს ტანზე რამდენიმე ზოლები სარტყელივით. აი ეს სანთლის ქერტლი იყრის თავს ამ ზოლებში. ქერტლი ქერტლს მისდევს. ამ რიგად, ერთი გაძლომის შემდეგ ფუტკარს შეუძლია რამდენიმე ასეთი სანთლის მზონაევი ქერტლი გამოუშვას. ფიქის მშენებელი მუშა ფუტკრები ამ ქერტლს ხელად შეაგროვებენ, ერთიერთმანეთზე ოსტატურად დააკოწიწებენ და ამ რიგად აშენებენ ფიქას. რამდენ მეტს შესკამს ფუტკარი თავლს, იმდენად მეტს სანთელს მოამზადებს. გამოცდილი მეფუტკრეები ამბობენ, რომ ფუტკრებმა უნდა შესკამონ რვიდან ათ გირვანქამდე თავლი და მხოლოდ ამის შემდეგ შეეძლებათ მოამზადონ ერთი გირვანქა სანთელი (ანუ ფიქა). რამდენად კარგის ღირსებისა არის თავლი, იმდენად ფიქაც (ანუ სანთელი) კარგია.

ასე ამ რიგად წარმოვიდგინოთ, რომ ფუტკრები უკვე შეუდგნენ ფიქის შენებას. პირველად, რასაკვირველია, ისინი ღონივრად მიაძღნენ თავლს, ესე იგი დაიმზადეს საწარმოვო მასალა. პირველ ყოვლისა ისინი დაიწყებენ პაწაწა საკვერცხეების შენებას, რამდენიმე საკვერცხე კი ერთად წარმოადგენს ფიქას. ფიქის შენების საუკეთესო დრო ღამეა, რადგან დღისით ჩვენს მოუსვენარ მშრომლებს ისედაც ბევრი საქმე აქვთ, შეტადრე ისეთი, რომელიც ღამით არ გაკეთდება. მაგრამ თუ საკვერცხეების აშენება ძლიერ საჩქაროა, მაშინ დღისითაც მუშაობენ. ფიქის შენებას იწყებენ სითბოში, რადგან სიცივეში სანთელი არ იღვენთება, სითბოში კი როგორც გინდა ისე მოიხმარ, რა ფორმაც გინდა იმას მისცე. ამისათვის სკაში მუშა ფუტკრები არჩევენ უფრო თბილ ადგილს და იქ იწყებენ შრომას.

ფიქის დაწყებას ამჯობინებენ ზევიდან ქვევით იგი სკის ქერში იწყებენ და იატაკისაყენ ზამოყავთ. პირველად სკის ქერში მომავალ ფიქას გაუკეთებენ სანთლის საძირკველს, ამისათვის ისინი თავიანთ ჩინჩახვებისაგან ამოიღებენ სანთლის ქერტლს, ქერტლი გადააქვთ პირით, იქ გადალექენ და ამის შემდეგ იქ დააკოწიწებენ, სადაც საჭიროა. როცა ამ რიგად საძირკველს გაამზადებენ, შემდეგ ზედ ამოჰყავთ სწორი ექვს კუთხიანი საკვერცხეები. არ იფიქროთ, ამას აკეთებდეს ერთი ან ათიოდე მუშა, არა, ასეთ საქმეს ახვევიან ათასობით. ზოგი მათგანი საკვერცხეს აგანიერებს, ზოგს ზევიდან ქვევით მიჰყავს (აშენებს), ზოგიც შესაფერად ასწორებს. ასე ამ რიგად რამდენისამე საათის ბეჯითის შრომის შემდეგ, ფიქა უკვე რამდენიმე გოჯია და ზედ რამდენიმე ათასი საკვერცხეა. ასე ამ რიგათ ერთი წყება (ჯგუფი) ერთ ფიქაზე მუშაობს, მცირე წყება მეორეზე. ამ დროს ისინი სარკველობენ არამც თუ იმ სანთლით, რომელიც თვით განიმზადეს, არამედ ართმევენ სხვასაც. ფიქები უკვე მზად არის და დაშორებულია ერთმანეთზე სწორედ იმდენად, რამდენიც საჭიროა ფუტკრების თავისუფალ სასიარულოდ.

ფიქის აშენებენ ფუტკრები სხვა და სხვა აზრით. საკვერცხეებში ინახვენ თავლს, ყვავილის მტვერს (ქეოს). იგივე საკვერცხე არის აკვანი მომავალ მშრომელებისა. საკვერცხეებშივე იზრდება ბატონი მუქთა-ხორა მამალი და ქალბატონი დედაფუტკარი.

იმ სკაში, რომელშიც ახლად დაბინავდნენ ფუტკრები პირველად აშენებენ ისეთ ფიქას, რომელზედაც მუშის საკვერცხეებია, ამით ისინი მათს საზოგადოებას ჰმატებენ მშრომელ ძალას. მხოლოდ როცა სკა მუშათა ძალით კარგად მოლონიერდება, შემდეგ აშენებენ მამლის საკვერცხიან ფიქას. მამლის საკვერცხე მუშის საკვერცხესთან შედარებით უფროსია. როცა მინდორში სათაფლო მცენარე უხვად ჰყვავის, მაშინ აშენებენ განსაკუთრებით ისეთ ფიქას, რომელზედაც არის სათა-

ფლო უჯრები. ეს უჯრები თითქმის ორჯერ უღრმესია მათგან, რომლებიც საკვერცხეზე, თან უფრო ფართეც არის.

როცა ფუტკრებს მართვის გამოშვება უნდათ, რაკი ამისთვის საჭიროა მეორე დედაც, ამდროს ისინი ფიქის გვერდზე აშენებენ სადღე საკვერცხეს; ეს საკვერცხე ყველა საკვერცხეზე უფროსია, მოყვანილობაც სხვანაირი აქვს, როგორც წინათ ვითხარით. ყველაფერში მომჭირნე ფუტკრები აქ მომჭირნეობას თავს ანებებენ და დედოს საკვერცხეს ძრიელ ბევრ სანთელს ანდომებენ — ერთ ასეთ საკვერცხეს ანდომებენ იმდენ სანთელს, რამდენიც თამამად ეყოფოდა **ასორმოცდა ათ** ჩვეულებრივ მუშის საკვერცხეს.

დიად, როგორადაც დედა მთელი ფუტკრის საზოგადოებისათვის ძვირფასია, ისე მის აღზრდას და მის აკვანს ძვირფასად ელოლიავენ. მათ კარგად ესმით, რომ მათი სიცოცხლის შემნახველი დედა უნდა იყოს ტანადი, ახოვანი, კარგად აღზრდილი, რომ შემდეგში შეიძლოს ბევრის კვერცხის დება. ამისათვის უფრო ფართე და მკვიდრ აკვანს უმზადებენ.

ამრიგად სანთლისაგან გაკეთებული ფიქა შესდგება: მუშის, მამლის, დედის საკვერცხეებისაგან და სათაფლო უჯრებისაგან.

თ ა ფ ლ ი

თაფლს აგროვებენ ფუტკრები ყვავილებისაგან. თაფლი ყვავილის ტკბილი წვენი (ნექტარი). თუ ყვავილი ძრიელ ღრმა არ არის, ფუტკარი ჩასდებს შიგ თავის პაწია თავს, ენით ამოწუნის ნექტარს და ჩაყლაპავს. — ერთის ყვავილდგან ესტუმრება მეორეს და ამრიგათ ყველასაგან მიიღებს ხარკს. როცა იმდენზე დაიტვირთება, რომ მეტის ზიდვა არ შეუძლია და მეტს ვერც მისი ჩინჩახვი დაიტევს, მსწრაფლ გამოეშურება თავის სკისაკენ; აქ მოვეგებებიან მისი შვილები, რომელთაც უწილიაღებს თავის ტვირთს ან და თვითვე ჩაახხაშს

უჯრახში. მოიცილებს თუ არა თავიდან ტვირთს, დვრისაკენ ეშურება, რომ ეხლა სხვა ყვაილებს ედარბაზოს (გაუკეთოს ვიზიტი).

მეცნიერებისაგან გამოკვლეულია, რომ ერთი საკვერცხე უჯრის გასავსებად საჭიროა 5—6 მუშა ფუტკრის ტვირთი თაფლი.

ერთი გირვანქა თაფლისთვის 6600 მეტი ტვირთია საჭირო. მოიგონეთ ცელქებო, როცა თაფლით პირს იტკბარუნებდეთ, თუ რამდენი შრომა და ენერჯია დაუხარჯაეთ მშრომელ ფუტკრებს მის გასაკეთებლად.

როცა საკვერცხეში ჩაახხმენ ფუტკრები თაფლს, ის მაშინ თითქმის წყალივით თხელია, იმას მაშინვე თავს არ გადაუფისვენ (არ გადაბეჭდვენ). ამის მიზეზით თაფლს რაც წყალი ურევია მოშორდება, ამოშრება და თაფლიც გასქელდება, მხოლოდ ამის შემდეგ ზოგს ფიქვებს, რომლებიც შესანახად უნდათ, თავს ზევიდან გადაუფისვენ, რომ კარგად შეინახოს.

ფერით, გემოვნებით და სუნით თაფლი ერთი მეორისაგან განსხვავდება. ეს იმაზედ არის დამოკიდებული, თუ რის ყვაილისაგან არის შეგროვილი. ჩვენში ყველაზე მეტად ნაქებია ცაცხვის თაფლი, რომელიც თეთრის ფერისაა, გემოც მშვენიერი აქვს და სუნიც. ხანდახან ფუტკრები შეაგროვებენ მათრობელა თაფლს. მათრობელა თაფლი თვითონ ფუტკრებსაც ძრიელ სწყენს. როცა ფუტკრები ისეთ ყვაილებს ეწვევიან, რომლიდანაც ასეთი თაფლი გროვდება, მაშინ ისინი ძრიელ ბრაზიანდებიან და უშოწყალოდ იკბინებიან. ჩვენში მათრობელა თაფლი იცის იელმა და ხაშხაშმა. ადამიანს მათრობელა თაფლი გულს ურევს, თავს უბრუებს და თითქმის აგიყებს.

ლონიერ ფუტკრის საზოგადოებას შეუძლია დღეში შეაგროვოს ათ გირვანქაზე მეტი თაფლი, თუ, რასაკვირველია, სათაფლო ყვაილები ბლომად იშოვება.

ხანდახან თაფლს ფუტკრები აგროვებენ მცენარეების ცვარისაგან—მცენარეებმა ფოთლებზე იცის დილ-დილობით

სტეფანე

ტკბილი ნამი ან მინანა, რომლებსაც ფუტკრები სტეფანეებზე აგროვებენ. ასეთი თაფლი ყვაილებს თაფლზე თავის ღირსებით გაცილებით დაბლა სდგას. მეტადრე ხიკვიან ხეებზე შენაგროვები, (მაგალითად ნაძვისა და სოკისა), თუ ფუტკრებმა ასეთი თაფლი სჭამეს უჩნდებათ ფალარათი.

მ ე ო

გარდა თაფლისა და სანთელისა, ფუტკრები აგროვებენ კიდევ ყვაილის მტვერს ანუ ქეოს. როგორც ყველა ცოცხალი არსება რითიმე იკვებება, ისე ფუტკარსაც სჭირია საკვები. მართალია, ფუტკრები საკვებად ხმარობენ თაფლსაც, მაგრამ ჯერ ერთი რომ თაფლი ისე ადვილი საშოვარი არ არის და მეორეც მასში არ არის იმდენი საკვები ნაწილები, რამდენიც ქეოში, ამისთვის მუშა ფუტკრები სიამოვნებით აგროვებენ ყვაილის მტვერს, რომელიც ბუნებაში ძლიერ ბევრია, ინახვენ სამუშაო საკვერცხეებში და, როგორც წინათ გესაუბრეთ, საკიროების დროს ხსნიან წყალში და აკმევენ პატარაებს. ყვაილის მტვერი (ანუ ქეო როგორც გურულები უძახიან) ფერათ სხვა და სხვა ნაირია, ეს არის დამოკიდებული იმაზე, თუ რა ფერი ყვაილისაგან არის შენაგროვები, გემოთ გემრიელი არ არის, არამედ გემლატია და, თუ თაფლში აერია გემოსაც და ფერსაც უკარგავს.

ქეოს აგროვებენ მუშა ფუტკრები თავიანთ პატარა ყბით, ყბიდან გადააქვთ წინა ფეხებზე, ხოლო აქედან უკანა ფეხებზე, რომელიც წინაზე უფრო დიდია არის და მასთან ბანჯგვლიანი, ამ რიგად მოაქვთ სკაში. ქეო მეტადრე საკიროა ფუტკართათვის ადრე გაზაფხულზე, როცა ჯერ კიდევ ბუნება საესებით არ არის ზამთრის შემდეგ გაცოცხლებული. აი ამ დროს ფუტკრებს სჭირია ქეო ბარტკებისთვის. გამოცდილი მეფუტკრე ქეოს ნაცვლად მისცემს ფუტკრებს უბრალო ფქვილს.

დინდგილი

დინდგილი ანუ წებო ფუტკრებს სჭირია ქუქრუტანების დასაგლესად, დაუპატიებელ სტუმრის კუბოდ. ასეთ

წებოს ფუტკრები ყველაზე მეტად აგროვებენ რტოებზე სწორედ იმ წესით, როგორც ქეოს.

წყალი

წყალი ფუტკრებს სჭირიათ როგორც თავიანთ სასმელად, ისე ქეოს გასახსნელად (როცა პატარაებს ფაფას უმზადებენ). წყალს ისინი საკვერცხეში არ ინახავენ, არამედ მოტანისთანავე ხმარობენ. ძრიელ კარგია თუ მეფუტკრე საფუტკრეში წყალს დაუდგამს ფუტკრებს და შიგ ცოტა მარილს ჩააყრის, რადგან ფუტკრებს ხან და ხან ძრიელ უყვართ მლაშე წყალი, და, რაც ახლო ექნებათ, მით უკეთესია.

აპ. წულაძე

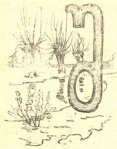

თეთრი ეანჩა

(ზღაპარი)

ნ. ტელეშოვისა

I

ორს ჩრდილოეთში, ცივ ზღვათა შორის, განმარტოებულს კუნძულზე მდებარეობდა სამეფო, რომელიც თითქმის მთელის წლის განმავლობაში ცივს წყვდიადა და ბურუსში იყო გახვეული. ზამთარი აქ ხან-გრძლივი იყო, ზაფხული კი ხან-მოკლე. უსიერ კლდეებზე მხოლოდ მოკლეს ხნობით

გამოჩნდებოდა მოთეთრო ხავსი და მალე ისევ თოვლი დაჰფარავდა.

მცენარეულობა და ყვავილები ნაკლებად იყო აქა, მაგრამ ამ სამეფოს მცხოვრებთ მაინც უყვარდათ თავისი სამშობლო, თავისი პირქუში ზღვა, უყვარდათ და აფასებდნენ ყოველს სიციცხლეს, ყოველს ბალახს, და ფერ-მკრთალი ყვავი-

ლები თავიანთ მინდვრებისა უფრო ახარებდა იქაურებს, ვიდრე შვენიერი წალკოტი ახარებს სამხრეთის რომელსაღმე-
ბივრებულს მცხოვრებსა. ამიტომ, როცა გაზაფხული დადგე-
ბოდა და მზე თვისის აღერსით გაათბობდა დედამიწას, მეფე
დიდებულს სახალხო დღესასწაულს გამართავდა ხოლმე. ამ
დღისათვის მზადებას ჯერ ისევ შემოდგომიდანვე შეუდგებოდა
ყველა და მთელის ხანგრძლივის ზამთრის განმავლობაში მო-
უთმენლად ელოდებოდნენ ამ დღესასწაულს.

ამ დღისათვის ყოველთვის ესტუმრებოდნენ მეფეს სხვა
ქვეყნების ბატონიშვილები. ყველას უყვარდა მოხუცი მეფე,
როგორც გონიერი და იშვიათის კეთილის გულისა, და ყვე-
ლას უნდოდა ესწავლა მისგან, თუ როგორ უნდა ხალხისა-
თვის ზრუნვა, რომელიც თავისუფლადა და სიამოვნებით
სცხოვრობდა, თუმცა დიდი სიცივე და ზამთარი იყო და ამ
სამეფოში.

მეფეს ჰყავდა მეტად ლამაზი ასული, ბატონიშვილი
იზოლდა. მამისავეით ჭკვიანი და გულკეთილი იყო და მუდამ
დამხმარე სწეულთა და უბედურთა. მეფეც უწონებდა ამ ხა-
სიათსა. მამა ეტყოდა ხოლმე—ნამდვილი ბედნიერება მხო-
ლოდ მოწყალებაა და, თუ გულქვანი ვიქნებით, ბედი ჩვენც
გვიმუხთლებსო.

ჩქარა გაირბინა მზიარულმა ზაფხულმა... პირქუში და უდა-
ბური შეიქნა ცივი ზღვა. ნაცრის ფერი ნისლი, თითქო ტყვიანო,
მძიმედ მიმოიძროდა სუსხიან ქარის ტალღათა ქვეშე,—ზღვა
აშფოთდებოდა, აღრიოდებოდა და ისევ მიწყნარდებოდა; ხან
უშველებელს თოშებს დაახრიალებდა, ხან დაიღმუვლებდა,
ხან უეცრად დადუმდებოდა. მაგრამ შფოთავდა, თუ არა შფო-
თავდა, მინც გულს არ იზიდავდა: ყოველთვის ერთგვარად
პირქუში და პირ-უბანელი იყო. მზე უკვე ველარ ატანდა
ტყვიის ფერ ღრუბლებსა, საღ კლდეებზედ ხელახლად იწვა

მძიმე ნისლი... ყოველივე მიმალულიყო. დგებოდა და მოსაწყენი ზაითარი.

ბატონის ასული იზოლდა ყოველ დღე, როცა კი ფიქრში წავიდოდა, მიუახლოვდებოდა სასახლის ფანჯარას, იმ მაღალსა და დიდს ფანჯარას, საიდგანაც მოსჩანდა გაყინული, თოვლით დაფარული ზღვის ნაპირი, ხოლო იმას იქით თვალუწყვდენელ ზოლივით გაგრძელებული ტყვიის ფერი ზღვა, თავის მსგავსსავე ტყვიის ფერ და თავ-პირ ჩამოზნელებულ ცასთან შეერთებული.

დიდის ხნობით იდგა ხოლმე იზოლდა ამ ფანჯარასთან და წარსულს ზაფხულს იგონებდა. სადღა იყო ის ყვავილნი, რომელთაც თავისს თმებში ჩაიწნავდა ხოლმე? სადღა იყო ნორჩი მცენარე, კაშკაშა, თბილი ღამეები, მზიარული სიმღერა? ყოველივე თან წარიტაცა ზამთარმა. აღარაფერი არ დარჩა.

— რასა ნაღვლობ, საყვარელო ასულო? — ჰკითხავდა მეფე, როცა თავისს ქალს მოწყენილსა და ჩაფქრებულს დაინახავდა, ფანჯარასთან მჯდომარეს. — რად გაპყურებ მუდამ ამ ზღვას?

— ჩვენი ზღვა მძვინვარეა, — უპასუხებდა იზოლდა. — ბევრი გემი შთაუნთქავს და ვშიშობ იმათთვის, ვინც ჩვენგან დაგვიანებით მიდის. ვშიშობ ბატონიშვილ საგირისათვის.

— ნუ გეშინიან, შვილო, — აღერსით ამშვიდებდა მეფე. — ბატონიშვილმა საგირმა უკვე გაასწრო საფრთხეს. ახლა უკვე შორს მისცურავს თავისის გემით და სამშობლოს უახლოვდება. ოჰ, რა მშვენიერებაა, იმისი სამშობლო, რომ იკოდეს!

და მეფე უამბობდა ხოლმე სამხრეთის ზღვის მშვენიერებას, სეფე-წულის საგირის სამშობლოს ამბავსა, და მით განუფანტავდა ხოლმე სამწუხარო ფიქრებს თავის საყვარელ ასულსა.

— ახლა დიდი ხანი აღარ დარჩენილა. გაუფლანკრებულ თარი, გაზაფხულის დღესასწაული დადგება და მშვენიერების ღმერთის საგირი ჩვენთან წამოვა. მოგიტანს ყოველსავე, რითაც მდიდარია იმისი სამშობლო: ხილსაც, თვალ-მარგალიტსაც, ოქრო-ვერცხლსაც, და ჩვენც ისეთს ქორწილს გადავიხდით, რომ ჩემის სამეფოს მცხოვრებთ თავის დღეში არ დაავიწყდეთ ის დღე: — საბოძერითა და წყალობით ავაესებ ყველას — დიდსა და პატარას.

ერთხელ, როცა ყინვიანი და მთვარიანი ღამე იყო, იზოლდა ფანჯარასთან დადგა, რომ თოვლიან უდაბნოსათვის ეცქირნა. ღამე ისეთი კაშკაშა იყო, რომ ყოველივე დღესავითა სჩანდა, ხოლო ყინვა კი ისე კახკახებდა, რომ ფანჯრის შუშებს თხელ და ნაზ სახეებად დასდებოდა, თითქო მეტის მეტად წვრილი ნაზი შტოა, ვარსკვლავები, ან ისრებიო. იზოლდა შესტრფოდა ამ სურათსა.

„ჩემის ქორწილის დღეს, — მზიარულად გაიფიქრა ქალმა, — ისევე შევიმოსები, როგორც ჩემი საყვარელი სამშობლოა: ჩავიცვამ ისეთს თეთრ კაბას — ვით თოვლი, წამოვის ხამ ისეთ ნაცრის ფერ წამოსასხამს — ვით ზღვა, ხოლო თავს შევიმკობ წვრილის ისრებით — ვით ყინულის სახეები, და ეს ისრები ისე უნდა ბრწყინავდეს, როგორც თოვლის ფიფქის პაწაწა ნაწილები ბრწყვიალებს ხოლმე მთვარის შუქზედ.“

იზოლდამ მეორე დღესვე ბრძანა მოემზადებინათ საქორწილო სამოსელი, სწორედ ისეთი, როგორც გულში გაიფიქრა. სასახლის მკერავმა ქალმა თავს იღვა თოვლივით თეთრის კაბის შეკერვა; ხელოსანმა კაცმა ზღვის მსგავს ტყვიის ფერ წამოსასხამის მომზადება იკისრა; მაგრამ ის კი არავინ იცოდა, როგორ გაეკეთებინათ ისეთი მორთულობა თავისა, რომელიც ყინულის ისრებს, ანუ ფიფქს ჰგვანებოდა.

დაძვანენს შიკრიქნი მთელს სამეფოში, ჯილდო და საბოძვარი დიდი აღუთქვეს იმას, ვინც ასეთს თავმორთულო-

ბას მოახერხებდა, მაგრამ არავინ არ გამოჩნდა გამკურნებელი ვერავინ შეიძლო ამ თავმორთულობის მოაზრება.

ბოლოს გამოჩნდა ერთი მოხუცი, რომელსაც დიდხანს ემგზავრნა ქვეყნითი ქვეყნად. მოხუცმა სთქვა, შე გავაკეთებ ამ თავმორთულობას, მხოლოდ დიდი დრო მოუნდებაო.

— შორეულს სამხრეთში, ერთის დიდის მდინარის პირად, — ამბობდა მოხუცი, — მრავლად არიან თეთრი ყანჩები. დიდძალი ყანჩაა იმ მხარეში, იმიტომ რომ არავინ არა ჰკლავს, რადგან მათი ხორცი საქმელად არ ვარგა. სცხოვრობენ ყანჩები თავისუფლად. ყოველს გაზაფხულზე ყანჩებს თავზე ამოსდით ხოლმე თეთრი ქოჩორი, მაღალი და მედიდურად გადაშლილი, ნაზის, მშვენიერის ბეწვებით, რომელიც ისე წმინდაა, როგორც ობობას ქსელი. იქ გაზაფხული აღრე იწყება. უნდა დავეშუროთ; ახლავე რომ წავიდე, სწორედ გაზაფხულს მიუსწრობ...

— მაშ, წადი!... — წამოიძახა იზოლდამ, რომელიც სიხარულით გაბრწყინებულის თვალებით შესცქეროდა მოხუცსა.

— ეგ ქოჩორი რომ ვიშოვოთ და იმის ბეწვებზე წვრილ-წვრილი ღმისები დავასხათ, სწორედ ის გამოვა, რასაც ბატონი შვილი ოცნებობს. ჩვენში გაზაფხული ჯერ კიდევ ჩქარა არ დადგება. მანამდე შემოიძლიან დავებრუნდე კიდევ, სწორედ შენის ქორწილის დღისათვის.

— კარგი, მაგრამ რა ნაირად უნდა იშოვო ყანჩის ქოჩორი? — ჰკითხა სიხარულით სახე გაბრწყინებულმა იზოლდამ.

მოხუცმა დაჰხარა თავი იზოლდას ყურისაკენ და საიდუმლოდ უჩურჩულა:

— ამისათვის საჭიროა მხოლოდ ერთი ყანჩა... მოვკლა.

— მოჰკლა?..

ბატონის ასულმა ხელები ძირს დაუშვა და მწუხარედ თავი გააქნია.

— არა, — წყნარად მიუგო ქალმა, — მაგ გზით მოპოვებული მორთულობა არ მინდა.

მოხუცმა თავი დაუკრა და გავიდა.

მთელი ლამე არა სძინებია იზოლდას, ქალმა როგორ შეწუხდებოდა იმისი მამა და, თითონ დასთანხმებულიყო, მამა არ მისცემდა ნებას, ასეთის შორთულობით შეემყო თავი იმის ქალსა, მაგრამ რა ლამაზი და მოელვარე იქნება ის შორთულობა!..

— „თეთრი ყანჩები...“ — ფიქრობდა იზოლდა და მოხუცის სიტყვებს იგონებდა. — იმათი ხორცი საქმელად არ ვარგა... არაფერ არა ჰკლავს...“

„მაგრამ ეს ქოჩორი რომ ვიშოვოთ და იმის ბეწვებზე წვრილ-წვრილი აღმასები დავასხათ, სწორედ ის გამოვა, რასაც ოცნებობო...“

და ქალს თვალწინ ეხატებოდა მომავალი გაზაფხული, ბატონიშვილი საგირი, თოვლივით თეთრი კაბა ნაპრის ფერწამოსასხამით და ყინულთა ბეწვების ციმციმ-კაშკაში...

— მხოლოდ ერთი... მხოლოდ ერთი ყანჩა მოვკლაო... — განაგრძობდა ფიქრს იზოლდა.

და ცოტ-ცოტაობით, ერთის ფრინველის მოკვლა, თუნდაც უბრალო ენიანობისათვის, ისე საშინელ საქმედ აღარ ეჩვენებოდა იზოლდას, როგორც პირველს გაგონებაზედ ეჩვენა: ფრინველი ხომ მოკვდება ოდესმე და ცოტა უფრო ადრე მოკვდება თუ ცოტა უფრო გვიან, — განა სულ ერთი არ არის?... სამაგიეროდ, რა მშვენიერება იქნება ჩემი საქორწილო შორთულობა! როგორ კმაყოფილი იქნება ბატონიშვილი საგირი და რა მშვენიერება იქნება ამ შორთულობაში თვითონ იზოლდა!..

ასე ფიქრობდა ბატონის ასული და უფრო და უფრო იტაცებდა ამ შორთულობის ფიქრი. დიდხანს წეალობდა ამ ფიქრით და... გადასწყვიტა დასთანხმებულიყო ყანჩას მოკვლასა. დილისთვის მოიწვია მოხუცი და უბრძანა, გზას გაუღეკო. მხოლოდ აუკრძალა, მეფეს არა უთხრა-რაო.

გაზაფხული უკვე ახლოვდებოდა.

მთელი სამეფო ემზადებოდა დღესასწაულისათვის, რომელიც ამ გზობისად არა ჩვეულებრივი რამ უნდა ყოფილი-

ყო. მეფემ თავის საპარტაძლო ასულის პატივისცემისადგინდა და მოწყალება გაიღო და ყველა ხარობდა. მართო ერთმანეთს და იყო ჩაფიქრებული და მოწყენილი.

დიდი ხანი იყო, რაც ნანობდა და სწუხდა, რომ წუთიერს პატივმოყვარეობას აჰყვა. მაგრამ ახლა ველარაფერს გააწყობდა. ამიტომ სკდილობდა ეგ ფიქრი მოეშორებინა თავიდან.

გაზაფხულის ბაღახი ამწვანდა, ზღვა მზიარულად ახმურდა, ბატონიშვილები უკვე მოდიოდნენ, — ხოლო მოხუცი ჯერ არსადა სჩანდა. იზოლდას კიდევ უხაროდა, დაჰყურებდა თავისს საქორწილო ტანისამოსს და ფიქრობდა, რითი შეემკო თავი განზრახულ მორთულობის მაგიერად.

ბრწყინვალე ამალითა და ძვირფასის საჩუქრებით მოვიდა სამეფო საგირი დანიშნეს ქორწილისა და საერო დღესასწაულის დღე და ყოველივე მზად იყო ამ დიდებულის დღისათვის.

წინა დღის საღამოს შორის მზრიდან მოსული გემი მოადგა ნაპირს, ხოლო რამდენისამე ხნის შემდეგ სასახლეში გაშოცხადდა მოხუციც. თავი დაუკრა ბატონის ასულსა და ხმა-ამოუღებლივ გადასცა ოქროთი მოვარაყებული ყუთი. იზოლდამ აჰხადა თავი ამ ყუთსა და ილტაცებით გაოცდა, წამოიკიკლა.

ყუთში მუქ ხავერდზე მარაოს მსგავსად გადაშლილი იდო მეტის მეტად წვრილი თეთრი ნახი ბუმბული, და ბუმბულებ შუა ბრწყინავენდნენ და კაშკაშებდნენ თვალთათვის ოდნავ შესამჩნევი ალმასები. ამაზე უკეთესი მსგავსება შუშაზედ გაყინულ ბჰყვრიალა სახეებისა შეუძლებელი იყო. და აი ეს იყო სწორედ ის მორთულობა, რის წარმოდგენაც მხოლოდ ოცნებით შეეძლო დღემდე იზოლდას.

— ოჰ, რა მშვენიერებაა! — წამოიძახა გაოცებულმა ქალმა. — რა საკვირველი რამაა! რა ლამაზია!

მაგრამ უცბად გაჩუმდა და ერთის წამით თვალეზზე ხელები მიიფარა.

— შენ... მოკალი?— აღშფოთებით წარმოსთქვეს.

— დიად, ბატონის ასულო, — დამშვიდებით უპასუხა მისი ხუცმა. — მოკალი, რომ ეს ქოჩორი მომეკრა. მოკერი და წავიდე ერთს დიდს ქალაქში, საცა ოქროსა და თვალმარგალიტისაგან ასეთს შესანიშნავს რამეს აკეთებენ.

ყველას აკვირებდა ამ ბუმბულის სილამაზე. ბევრი ყმაწვილი ქალი და ბევრი ვაჭარი და სხვა და სხვა ჯურის ხალხი მოდიოდა ჩემთან ამის სანახავად. მთხოვდნენ მიმეყიდნა, მაგრამ არაფრის გულისათვის არ დავთანხმდი. ეს ქოჩორი ერთს სახელგანთქმულსა და მთელს ქვეყნიერებაზე საუკეთესო ოსტატს მივეცი გასაკეთებლად და შენი სურვილი უამბე. და აი, ჰხედავ რა გააკეთა! თავ-მოწონებით ანიშნა მოხუცმა მოგელვარე თავმორთულობა.

— გამადლობ! — უპასუხა იზოლდამ და ყუთს თავი დაჭხურა. ქალს ხელეტი უთრთოდა.

მეორე დღეს სამეჯლისო ადგილას ურიცხვი ხალხი შეიკრიბა, რათა მეფე-დედოფლისათვის მიელოცნათ. ყველა აღტაცებული და მხიარული იყო. ყველა ქორთა მცენარის შტოებითა და ყვავილებით მოდიოდა, ყოველის მხრით სიმღერა და ლაღადი ისმოდა გულ-კეთილის მეფის სადიდებლად.

აღღეგრძელოს ჩვენი კეთილი მეფე! აღღეგრძელოს ბატონის ასული იზოლდა და ბატონიშვილი საგირი!

ამ ქვეყნის ჩვეულებისამებრ, მეფე თვითონ აძღვედა სასიძოს თავის ასულის ხელს მთელის ხალხის თანადასწრებით და ხალხიც ცნობის მოყვარეობითა და მოუთმენლობით ელოდებოდა ამ წუთსა.

როდესაც დედოფალი გამოჩნდა, მთელი ხალხი გაშტერდა აღტაცებითა, იმდენად მშვენიერი იყო იზოლდა! თოვლივით თეთრს კაბაში გამოწყობილი, ნაცრის ფერ გრძელის წამოსასხამითა და დიდებულის თავ-მორთულობით შემკული, მშვენიერი და ნორჩი იყო ისე, ვით ირგვლივ გაშეფებული ვახუხული.

მუსიკამ დაიგრაილა მეფის ასულის დანახვამდე, ალტაცებული ძახილი და სიმღერა, ფერხთ ქვეშ ათას გვარ მცენარეთა და ხავსთა თაიგულებს ესროდნენ, და ფიანდაზად უშლიდნენ ყველაფერს, რითაც კი საამო გაზაფხულს იზოლდას მწიერი სამშობლო დაეჯილდოვებინა.

მეფემ ხელი მოჰკიდა თავის ასულსა და საგირთან მიიყვანა.

დამილოცნიხართ, შვილებო ბედნიერის ცხოვრებისათვის, ჩვენის ხალხის სასიკეთოდა და სასარგებლოდ!

ხელახლად აგრაილა მუსიკამ, ხელახლად დაღადა ჰყო ალტაცებულმა ხალხმა, რომელიც ქება-დიდებას ასხამდა მეფესა და ახლად შეუღლებულთ.

მთელი ის დღე და საღამო ღვინი და მეჯლისი ჰქონდა ხალხსა ამ სამეფოს ყოველს კუთხეში, ხოლო ღამე ყველამ თავი შოიყარა ნავთ-სადგურში, სადაც თავით ბოლომდე ფერადის სინათლეებით გაჩირაღდებული და მორთული სამეფო გემი იდგა. ჩირაღდების შუქი ათას ფერად მიმოჰკრთოდა ზვირთებზე. ზღვა დაწყნარებული იყო, კაშკაშა ვარსკვლავები ნაზად ციმციმებდნენ გაზაფხულის მოკრიალებულს ცაზედ.

ამ გემით წაიყვანა ბატონი შვილმა საგირმა იზოლდა სამშობლო კუნძულიდგან შორეულ სამხრეთის მხარეს, თავისს სამეფოში.

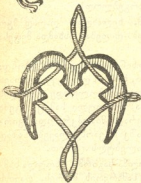
განდევილი

(დასასრული იქნება)

სიკვდილის ნიშანი

თხასის წლის წინად ინგლისში გამწვავებული ბრძოლა იყო ატეხილი კათოლიკეთა და პროტესტანტებს*) შორის. ამ ბრძოლაში თავი იჩინა და დაუვიწყარი სახელი გაითქვა ინგლისის ისტორიაში ერთმა შესანიშნავმა მოღვაწემ — ოლივერ კრომველმა. იმის მეთაურობით გაი-

მარჯვეს პროტესტანტებმა; მფეფ კარლო I-მა, სარწმუნოებით კათოლიკემ, თავი შესწირა ამ ბრძოლას, ინგლისი აღიარებულ იქმნა რესპუბლიკად (ისეთი სახელმწიფო, რომელსაც განაგებს ხალხი, თავის მიერ დროებით არჩეულ წარმომადგენლების საშუალებით) და მის მმართველად შეიქმნა ოლივერ კრომველი.

რესპუბლიკის ჯარში მსახურობდა იმ დროს ერთი ახალგაზდა, 30 წლის პოლკოვნიკი მაიფერი, რომელიც თავის

*) კათოლიკეთა ეკლესიიდან გადამდგარი, რომელნიც უარპყოფდნენ ამ სარწმუნოების მოძღვრებასაც და თვით რომის პაპსაც და სწამდათ მხოლოდ ქრისტეს მიერ დადგენილი ორი საიდუმლო — ნათლისღება და ზიარება, — და არა შეიდი, როგორც კათოლიკეთა სარწმუნოება აღიარებს.

სიმაპაცით და გამბედაობით წარჩინებულ და სახელმწიფო მოღვაწის კაცად ითვლებოდა. საშხედრო ასპარეზზე გამოვიდა 17 წლისა, ბევრ ბრძოლაში მიიღო მონაწილეობა და ამითი დაწინაურდა, მიღწია ასეთ მაღალ ხარისხამდე. წლოვანობით სულ ახალგაზდა იყო. მაგრამ მიიფერს ბედმა უმუხთლა და ჩავარდა ისეთ საშინელ თავდაუზღვეველ მდგომარეობაში, რომლის ფიქრი ლოდევით დააწვა გულზე.

ზამთრის საღამო იყო. გარედ ქარიშხალი ზუზუნებდა. ოთახში სევდიანი ღუმილი სუფევდა. პოლკოვნიკსა და მის მეუღლეს უკვე გაეზიარებინათ ერთმანეთისათვის გულში დაგუბებული მწუხარება, დაბადებიდანაც ამოეკეთხათ რამდენიმე მანუგეშებელი ადგილები, ღამის ლოცვებიც წარმოეთქვათ— ჩვეულებისამებრ და ახლა მეტი საქმე აღარა დარჩენოდათ. მიმსხდარიყვნენ მხარი მხარს მიყრდნობილები გაღუდღუდებულ ბუხართან და, ფიქრებით გაბრუებულები, მოელოდნენ... ლოდინიც რომ დიდხანს აღარ მოუნდებოდათ, ესეც კარგად იცოდნენ და მარტო ამის მოგონებით ყმაწვილ ქალს ერუანტელი უვლიდა ტანში.

იმით ჰყავდათ პატარა, შვიდის წლის ქალი-შვილი, რომელიც უზომოდ უყვარდათ, აღმერთებდნენ და თაყვანსაც მდნენ. მწარე ფიქრებით გართულ მამას მოაგონდა, რომ ემში სწორედ ამ დროს უნდა შემოსულიყო იმათთან ძილის წინ გამოსათხოვებლად და ცოლს წასჩურჩულა:

— კარგია, თუ გიყვარდე, მოიწმინდე ცრემლები და ემშის გულისათვის მაინც დამშვიდდი ცოტა ხანს. დავივიწყოთ დროებით მაინც ის, რაც აუცილებლად უნდა მოჰხდეს!..

— ვეცდები, თუნდა გული ბუდიდან ამომეარდეს!

— დავემზარჩილოთ ბედს და ვიქონიოთ მოთმინება... ღმერთი სამართლიანი და მოწყალეა!..

— ვიცი, მაგრამ როგორ დავიმორჩილო გული!.. როგორ შეურიგდე საშინელ მომავალს?! ეს ხომ უკანასკნელად გებვევი და გიკოცნი ძვირფას ხელებს! უთხრა ტირილით ცოლმა.

— ჩუმაღ, მეგობარო... აი, ისიც მოდის!..
 ოთახში შემოცქრილადა მშვენიერი გოგონა. აბრეშუ-
 მივით სქელი თმა მხრებზე გადაჰფენოდა. მიცუნცულდა მა-
 მასთან, შეხატა მუხლებზე და მოეხვია. მამამ ჩაიხუტა გულ-
 ში და დაუწყო მხურვალედ კოცნა.

— უუჰჰ, მამილო, რა არის ასე ხარბად კოცნა! ლამის
 დამახრჩო... თმა ხომ სულ ამიწეწე!..

— მეცოდები, ჩემო ანგელოზო, მაგრამ ნუ ჯავრობ,
 შენ გენაცვალე, მაპატივე!

— ეს ხომ ასე იქნება, მაგრამ ერთი ეს მითხარ, მართ-
 ლა გეცოდები, მამილოჯან, თუ ტყუილად მეუბნები?

— ახლავე დაგარწმუნებ, გენაცვალე, რომ მართალს გე-
 უბნები, უთხრა მამამ, მიიფარა ხელები პირის სახეზე და ვი-
 თომ ტირილი დაიწყო. ემშის შეეცოდა, რომ მამა იმის მი-
 ზენით სტიროდა, თვითონაც მიიფარა პირზე ხელები და ტი-
 რილით ხვეწნა დაუწყო:

— ნუ სტირი, მამილო, შენი კირიმე! მე შენი წყენა
 სულაც არ მინდოდა, ისე, ტყუილად გისაყვედურე... ჩემ
 დღეში აღარ გაწყეინებ... ნუ სტირი, ნუ, შენ გენაცვალე,
 თავს შემოგველე.

ემშიმ მოიკრიბა, რაც ძალი და ღონე ჰქონდა, ეცა ხე-
 ლებში მამას, გაუხსნა პირზე მიფარებული თითები და თვა-
 ლებში ჩახედა: — აჰაი, მამილო, მატყუებდი განა? უსაყვედუ-
 რა, როცა დარწმუნდა, რომ მამა ტყუილად ტიროდა: — მოიცა,
 ახლა დედას ჩავეხუტო! შენ ახლო აღარ მოგეკარები!

— ნუ, ჩემო ანგელოზო, ნუ! მამასთან დარჩი! თუმცა
 საძაგელია მამა შენი, საზიზლარია, მაგრამ მოინანიებს თავის
 საქციელს, რადგანაც შენ ებრალები საშინლად.

მოდო, გენაცვალე, რომ კოცნით შეგაშრო ცრემლები
 მაგ მშვენიერ თვალებზე... მაპატივე, ჩემო ცუგრუმელავ და,
 რასაც მიბრძანებ, აგისრულებ; აღარც თმას ავიწეწავ ამის
 შემდეგ... აბა, მითხარ, რასა მთხოვ?

ემმის სახე გაუბრწყინდა, პირზე ღიმილმა გაუთამაშა. მას ლოყაზე თათი მოუცაცუნა და უთხრა: — მაშინვე ზღაპარი მითხარი! ამ დროს გარედან რაღაც ხმაურობა მოისმა. შშობლებმა სული განაბეს და მთელი ყურადღება იქითკენ მიაპყრეს. ქარის ზუზუნი შესწყდა ერთ წამს და ხმაურობა თანდათან გამოირკვა: ეს იყო ფეხის ხმა, რომელიც ჯერ იმათ სახლს მიუახლოვდა, მაგრამ მალე გასცდა და სრულიად მიჩუმდა. ახლა-კი თავისუფლად ამოისუნთქეს და მამამ ხმა ამოიღო:

— რა ვითხრა, შვილო? ზღაპარი? როგორი ზღაპარი? მზიარული?

— არა, მამაჯან, მწუხარე და საშიშარი... შენ სულ მზიარულ ზღაპრებს მეუბნები ხოლმე, მაგრამ დღეს გამდელმა მითხრა: ადამიანი მუდამ კარგ ცხოვრებაში როდი არის, ბედნიერებას უბედურობაც თან სდევსო... მართალია, მამილო, ესა?

დედამ ამ სიტყვებზე დარღები აეშალა და ემმის დაფიქრებულ სახეს დააცქერდა.

— მართალია, გენაცვალოს მამა შენი! ადამიანს ხშირად ეწვევა მწუხარებაც, — ეს უსიამოვნო სტუმარი!..

— ჰოო და სწორედ იმ მწუხარების ზღაპარი მითხარი.. ისეთი საშინელი-კი იყოს, რომ შიშით კანკალი დაგვაწყებინოს, ვითომ და ის ყველაფერი ჩვენ შეგვცეხება!.. დედა, შენც ახლო მოგვიჯექი, ერთად რომ ვიქნებით, ისე ძალიან აღარ შეგვეშინდება... აბა, მამილო დაიწყე...

— კარგი, შვილო, დაიწყებ: იყო სამი პოლკოვნიკი...

— პოლკოვნიკი? რა კარგია!.. შენც ხომ პოლკოვნიკი ხარ!.. მერე?

— ერთხელ იმათ დანაშაული ჩაიდინეს, დაარღვიეს დისციპლინა... უცხო სიტყვამ ბავშვი განაცვიფრა და მამას ცნობის მოყვარეობით ჰკითხა: — გემრიელია, მამა, დისციპლინა?

დედ-მამამ უნებურად გაიღიმეს.

— არა, სულიყო, შენ ვერ გაიგე... დისციპლინა მტკიცე წესიერებას ჰქვია, და პოლკოვნიკებმა ეს წესიერება დაარ-

ღვიეს, ე. ი. ბრძანებას გადავიდნენ. ნაბრძანები ვერცხვანდათ ერთ ბრძოლაში ისე სჩვენებოდნენ მტერს, ვითომ თავს ესხმოდნენ, რომ იპითი შეეშინებინათ და უკუექციათ. პოლკოვნიკებმა ეს ბრძანება დაივიწყეს და მოწინააღმდეგენი მართლა დაამარცხეს. ამაზე გენერალ-ლორდი გაჯავრდა და პოლკოვნიკები სამართალში მისცა.

— რომელი გენერალი, მაგილო, კრომველი?

— ჰო, შვილო, ჩვენი გენერალი, ოლივერ კრომველი!..

— იმას ხომ მეც ვიცნობ: ერთხელ ცხენით ჩამოიარა ჩვენ სახლთან და, მე რაიმე კარებთან დამინახა, აღერსიანად დამიწყოა ცქერა. ყველა მხლებლები შიშით შესცქეროდნენ, მაგრამ მე იმისი არ შეეშინებია!.. შევატყე, რომ მოვეწონე...

— მოიცა, ჩემო ყბედო, მოიცა!.. პოლკოვნიკები სასამართლომ დამნაშავედ იცნო და სიკვდილით დასჯა მიუსაჯა!..

მოისპის ფეხის ხმა. ყველანი ყურს უგდებენ. ფეხის ხმა მიწყდება.

— ისინი გუშინ დაბრუნდნენ შინ ცოლ-შვილისა და ნათესაეების გამოსათხოვებლად..

— როგორა, მაგილო! მაშ, ეგ ზღაპარი არ არის?

— არა, ჩემო სიკოცხლევ, ნამდვილი ამბავია!..

— უფრო კარგი!.. მერე, მაგილო?.. შენ რაღა გატირებს, დედილო?

— მე რა ყურს მიგდებ, შვილო! იმათი საცოდავი ცოლ-შვილი მაგონდება და მეტირება, შენ გენაცვალე!

— როდი უნდა იტირო, დედილო! აი, ნახავ, რა კარგად ვათავდება ეს ამბავი!.. მერე, მაგილო, მერე?

— მერე ისინი წაიყვანეს ციხეში..

— ციხეში? ჩვენ სახლიდან რომ ციხე ჩანს, იქა? მერე?

— მერე იქ უნდა დახვრიტონ, შვილო!

— როგორ თუ დახვრიტონ!

— თოფებს ესვრიან სალდათები და დახოცავენ!..

— რა საძაგელი ხალხი ყოფილა!.. დედა, შენ კიდევა სტირი!.. გულები, საქმე კარგად დაბოლოვდება მეთქი. აბა, ნახე!.. მართლა კი არ დახოცავენ!.. შენ იცნობ იმათ, მაგილო?

— ვიცნ-ბ, შვილო, ვიცნობი..

— მე ძალიან მიყვარს პოლკოვნიკების ნეტავი არ ესია-
 მოვნებათ, რომ ვაკოცო და დავამშვიდო?

— ერთ იმათგანს ძალიან, ჩემო სიცოცხლევ! მოდი, მე
 მაკოცე იმის მაგივრად. შვილო! უთხრა მამამ ხნის კანკა-
 ლით.

— დიდის სიამოვნებით! აჰა, ეს ერთი კოცნა იმას, ეს
 მეორე სხვებს! მგონი, იმათაც ესიამოვნებათ!.. ნუ დაღონე-
 ბულ-ხარ, დედაჯან, აი კარგ ადგილს უახლოვდებით! არ აპა-
 ტივებენ, მამილო? არ შეეცოდებათ?

— თვითონ მოსამართლეებსაც კი შეეცოდათ და სთხო-
 ვეს გენერალს, რომ ორისთვის მაინც ეპატიებინათ და ერთ-
 ერთი დაესაჯათ, რომ ეჩვენებინა ჯარის კაცებისათვის, თუ
 რა ჩნელია დისციპლინის დარღვევა, მაგრამ გენერალი არ
 დასთანხმდა: რადგან მოვალეობა არ აასრულეს, სასჯელით
 უნდა გამოისყიდონ თავიანთი პატიოსნებაო და თვითონ პოლ-
 კოვნიკებს დაეკითხა, თქვენ როგორ მოიქცეოდით ჩემს ად-
 გილზეო და, როდესაც იმათ ერთ ხმად უპასუხეს, ჩვენც
 სწორედ ისე მოვიქცეოდით, როგორც თქვენაო, გენარალი
 დაფიქრდა და კაი ხნის შემდეგ დათანხმდა, ერთ-ერთი დას-
 ჯილიყო კენჭის ყრით.

— მერე, რომელი უნდა მოჰკლან, ის საცოდავი?

— დამაცა, შვილო! პოლკოვნიკებმა წილის ყრაზე უარი
 განაცხადეს და სამივემ იკისრა ერთად დაისაჯონ.

— უი, საცოდავები! ახლა რას უზამენ, მამილო?

— დაზერეტავენ, შვილო, სხვა რა უნდა უყონ!.. მაგრამ
 სუ, ფეხის ხმა ისმის!..

— ლორდ გენერლის ბრძანებით, კარი გააღეთ! მოისმა
 ხმა გარედან.

— სალდათები, მამილო, სალდათები! ნება მომეცი, მე
 გაულო კარები და შემოვიწვიო, მე მიყვარს სალდათები.

ემში ჩამოხტა მამის მუხლებიდან და მხიარულად გააღო
 კარები. თოფიანი სალდათები გამწკრივდნენ ოთახში; მორიგე

იფიცრებმა პოლკოვნიკს სამხედრო სალაში მისცეს ისინი წა-
მოდგა და მიესაღმა ჯარის კაცებს... გვერდით ამოუდგა გა-
ფითრებული შეუღლე.

ემში იდგა განცვიფრებული და შესცქეროდა ყველას.
პოლკოვნიკი გადაეხვია ცოლშვილს და კარგა ხანს ეშვებოდა-
ბებოდა...

ბოლოს მოისმა ბრძანების ხმა. პოლკოვნიკი მობრუნდა,
გაბედულის ნაბიჯით გაემართა კარებისაკენ, დარაჯები უკან
გაპყვნენ და კარები მიიხურა.

— დედილო, რა კარგად მიდის საქმე: მამაჩემი ციხეში
წავიდა, რომ ისინი გაანთავისუფლოს.

— აქ მო, ჩემო საცოდაო სულელო გოგონავ, აქ მო! გაი-
წოდა დედამ ხელები და პატარა ემში გულში მაგრად ჩაიკრა.

II

პოლკოვნიკის ცოლი უეცრად ავად გახდა და ლოგინში
ჩაწვა. ექიმი და მომვლელი ქალი მთელი ღამე ფაცი-ფუცში
იყვნენ და რაღაც ექვიანად თავს აქნევდნენ. ემშის დედას-
თან არ უშვებდნენ და ის აქეთ-იქით აწყდებოდა, როგორც
ჩიტი გალიაში. მთელი ღამე არა სძინებოდა და დილით მოწ-
ყენილი კარზე გავარდა, რომ ქუჩაში ერბინა. უცებ თავში
ფიქრმა გაურბინა, რომ დედის უეცარი ავადმყოფობა მამისა-
თვის შეეტყობინებინა.

გენერალ კრომველს დაებარებინა მოსამართლეები და მო-
წყენილი, წარბ-შეკრული იმათ ელაპარაკებოდა.

— ვთხოვეთ, ურჩიეთ, მაგრამ წილის ყრაზე უარს ამბო-
ბენ და სამივენი მზად არიან ერთად დაიხოცონო, მოახსენეს.

— არა, სამივეს სიკვდილი არ შეიძლება! სთქვა ფიქრის
შემდეგ კრომველმა: რაკი თვითონ არ ისურვეს, ჩვენ უნდა
ვყაროთ იმათთვის კენჭი. მოაყვანიეთ ახლავე ციხიდან და
დააყენეთ ამ კედელთან კარებისკენ ზურგ შექცევით, ხელები
უკან დაუწყეთ და შემატყობინეთ. მოსამართლეები გავიდნენ.
გენერალმა დაუძახა ჯარის კაცს და უბრძანა: გადი ქუჩაში

და რომელი ბავშვიც პირველად დაინახო, აქ მომგვარეს, სულ ერთია, ვინც უნდა იყოს. ჯარის კაცი გავიდა და რამდენიმე წამის შემდეგ შემოიყვანა ემმი.

ემმიმ მიიღბინა გენერალთან, რომლის მარტო სახელის ხსენება შიშის ზარსა ჰგვრიდა დიდსა და პატარას, მოუჯდა გვერდით და უთხრა:

— აა, გამარჯობა, გენერალო! მე თქვენ კარგად გიცნობთ, ბატონო. თქვენ ლორდ გენერალი ხარ.. მე თქვენ მინახეხართ, ჩვენი სახლის წინ რომ ჩაგივლიათ. თქვენი ყველას ეშინიან, მაგრამ მე-კი არა, რადგან გატყობთ, რომ კეთილი გულისა ხართ და მე აღერსიანად შემომხედეთ ერთხელ... ხომ ვახსოვს? წითელი კაბა რომ მეცვა, ცისფერის ლენტეხით მორთული.

ლორდის სასტიკმა სახემ მზიარული მეტყველება მიიღო და ღიმილით უპასუხა:— აბა, ერთი კარგად დაგათვალიერო!..

— მე მაშინ სახლის წინ ვიდექი, ჩვენი სახლის წინ... როგორ არ შიშობთ... ჩვენი სახლი ხომ იცით?

— თუმცა ძალიან მრცხვენია, პაწია ქალბატონო, მაგრამ უნდა გამოგიტყდე, რომ მე..

ემმიმ სიტყვა პირიდან გამოჰგლიჯა და საყვედურის კილოთი უთხრა:

— რა ვქნა, უნდა ვახსოვდეს! როგორ შეიძლება, რომ არ ვახსოვდეთ? თუ კი მე ვახსოვხართ! წითელი კაბა რომ მეცვა, წითელი, ცისფერის ლენტეხით მორთული, და თქვენ რომ შემომცინეთ...

— ძალიან ვსწუხვარ და ამის შემდეგ სწორედ აღარ დაგივიწყებ, გაძლევ ჩემს პატიოსან სიტყვას და მეგობრებიც ვიქნებით!

— კარგი, გაპატივებთ! მაგრამ მიკვირს, როგორ არ ვახსოვართ!.. ვანა შეიძლება ასე დაგიწყება!.. გეტყობათ, ძალიან გულ-მაივიწყი ყოფილხართ, თუმცა ხანდახან მეც-კი ვარ გულ-მაივიწყი!.. ახლა გაპატივებთ, რადგან დარწმუნებული ვარ, რომ თქვენ ძალიან გულკეთილი ხართ!... აბა, ახლა ჩამიხუტეთ

გულში, როგორც მამაჩემი ჩამიხუტებს, თორემ შემცვიდა, მამაჩემთან რომ მივდიოდი.

— დიდის სიამოვნებით, ჩემო პატარა მეგობარო, — ჩვენ ხომ ახლა მეგობრები ვართ?... შენ რომ ვხედავ, ჩემი საწყალი ქალიშვილი მაგონდება.. მეც მყავდა შენოდენა გოგონა, მაგრამ ახლა აღარა მყავს... ისიც შენსავით კარგი იყო, ყველას ძალათი აყვარებდა თავს... ისიც შენსავით მეტიტინებოდა და ყოველსავე ჯავრს და ნაღველს მავიწყებდა... ჩვენ ერთად ვთამაშობდით... მაგრამ ღმერთმა არ მომცა... დიდი ხანია, რაც მომიკვდა და მას შემდეგ ბედნიერება აღარ მიგრძენია... მაგრამ ახლა შენ დამიბრუნე დაკარგული ბედნიერება!...

— ძალიან გიყვარდათ თქვენი შვილი?

— შენ თვითონ მიხვდი: რასაც-კი მიბრძანებდა, უნდა ამესრულებინა.

— არ გესიამოვნებიათ მაკოცოთ ისე, როგორც თქვენს შვილს კოცნიდით?

— ერთხელ კი არა, ორჯერაც, თუ-კი ნებას მომცემ: შეგიძლია მთხოვო, რაც გინდა და აგისრულებ, რადგანაც შენ მომეფლინე ჩემის შვილის მაგივრად!...

ამ დროს კარებიდან მოისმა ფეხის ხმა.

— სალდათები, სალდათები, გენერალო, მე სწორედ იმათი ნახვა მინდოდა! სთქვა ემმომ და წამოხტა.

— ცოტა კიდევ მოითმინე, ძვირფასო, — შენთან სათხოვარი რამე მაქვს! შემოვიდა აფიცერი და თავაზიანად სალაში მისცა: — მოვიყვანეთ და მზად არიან, როგორც გვიბრძანეთ! მოახსენა, თავი დაუკრა და გაბრუნდა.

გენერალმა მისცა ემმომს ლუქის სამი ბეჭედი, ორი თეთრისა და ერთი წითელის ფერისა. ვისაც წითელი ერგებოდა, ის სიკვდილით უნდა დასჯილიყო.

— რა კარგი წითელი ბეჭედია! ეს ჩემი იქნება?

— არა, ჩემო ანგელოზო, ეს შენი არ არის. აი რა გითხრა: ახადე აი ის ფარდა და გადი მეორე ოთახში; იქ კედელ-

თან ჰნახავ სამ კაცს, შენსკენ ზურგ შემოქცეულებს და წყობილ ხელებში ჩაუდგენ თითოს თითო ბეჭედი ჩემთან შემობრუნდი.

ემში შევიდა ოთახში, შედგა კარებთან და ცნობის მოცვარეობით დაათვალიერა იქ მდგომნი. უცებ სიხარულით სახე გაუბრწყინდა.

— ამ სამში ერთი ხომ მამაჩემია და ამ წითელ ბეჭედს იმას ჩაუდგებ ხელშიო, გაივლო გულში, მიიბრინა და ჩაუდო ორს თეთრი ბეჭედი; მერე მოუბრინა წინიდან მამას და დაუძახა: მამილო, მამილო, აი, ნახე, რა მოგიტანეო და ჩაუდო ხელში სიკვდილის ნიშანი!..

მამამ ჩაიჩოქა და სიყვარულითა და სიბრაღულით მიიკრა გულში თავისი ძვირფასი პატარა ჯალათი.

დარაჯები, აფიცერი და ორი ბედნიერი პოლკოვნიკი შეშფოთებულები იდგნენ: ამ სურათმა ყველას გული სიბრაღულით აუვსო... გავიდა რამდენიმე წამი საშინელ სიჩუმითა. ბოლოს აფიცერი წადგა წინ, დაადო ხელი მხარზე პოლკოვნიკს და მოახსენა:— დიდად მებრალეებით, თქვენო აღმატებულებაე, მაგრამ ახლა დროა ავასრულო ჩემი მოვალეობა!..

— რაო? რა მოვალეობას ეუბნებით მამაჩემს?

— უნდა წაიყვანოთ მამა თქვენი, თუმცა მის საცოდაობით გული მიკვდება!..

— სად უნდა წაიყვანოთ?

— იქ... ციხეში, სადაც...

— ციხეში რაღა უნდა მამაჩემს, როდესაც დედაჩემი ავად არის და მე სწორედ იქ მივდიოდი, რომ შინ წამეყვანა!..

— რა ვქნათ, ასეა ბრძანება!..

— ვინ განებგებს, რომ წაიყვანოთ! ბრძანებისა მე არა ვიცი. რა.. ჩემი ნებაა— შინ წაიყვანო!.. მამაჩემს ახლა თქვენთვის არა სცალიან... მამილო, წამო შინ, დედა ავად არის! მიუბრუნდა მამას და მოეხვია კისერზე.

— ვერა, ჩემო საცოდაო გოგონაე, ვერა! არ შემიძლია... მე ახლა ამით ხელში ვარ და უნდა გავყვე!

ემში ჯერ გაკვირვებული უყურებდა ყველას, მერე მისი ბინა აფიცერთან, დაჰკრა იატაკზე პაწაწინა ფეხი და გაჯავრებული დაუყვირა:

— მე თქვენ გეუბნებით, დედა ჩემი ავად არის მეთქი და მამა უნდა წაიყვანო, რით ვერ გაიგეთ? როგორ შეგიძლიათ, მამა ჩემი ძალით წაიყვანოთ!.. გაუშვით ჩქარა!..

— დიდის სიამოვნებით შევასრულებდით, ღმერთია მოწამე, თქვენს სურვილს, პატარა ქალბატონო, თუ შესაძლებელი იყოს! უთხრა აფიცრმა, მიუბრუნდა ჯარის კაცებს და უბრძანა: „აბა, წაიყვანეთ!“

ემში შურდულივით გავარდა მეორე ოთახში წივილ-კივილით და შემოიყვანა გენერალი ოლივერ კრომველი. იმის დანახვაზე ყველანი შედგნენ და გამოიქიშნენ.

— შეაჩერეთ, გენერალო, ეს ბრიყვები, რომ ხელი არ ახლონ მამა ჩემს! დედა ჩემი ავად არის, მე იმის წასაყვანად მივდიოდი კიბეში, მაგრამ აქ შემომიყვანეს, მამა აქ ყოფილა და არ მანებებენ!.. როგორ ჰბედავენ, რომ არ ასრულებენ ჩემს სურვილს?!

კრომველი მებ დაცემულივით იდგა.

— რას ამბობ, გოგონაე?! მამა ჩემიო?.. ვინ არის მამა შენი?.. ეს განა მამა შენია?!

— მაშ, ვისი მამაა?.. განა არ იცით, რომ მამა ჩემია?! მაშ, სხვას მიუცემდი იმ ლამაზ ბეჭედს, თუ არ მამა ჩემს?.. ჩემი მამილოა ესა, ჩემი საყვარელი! მაშ, მაშ!

გაკვირვებული კრომველი გამოურკვეველ მდგომარეობაში იყო და ხმის კანკალით წარმოსთქვა:

— ღმერთო! ეს რა ჯოჯოხეთში ჩამგდენ?.. ეს რა ტანჯვა მომაყენე!.. როგორ დავაღწიო ახლა თავი ამ მდგომარეობას!.. რა ვქნა?..

ემშის მოთმინება ეკარგებოდა.

— გაუშვით — მეთქი მამა ჩემი, ნუ მაგვიანებთ! შინ დედა ავადა მყავს!.. სტიროდა გულ-ამოსკენილი. თქვენ არ დამპირდით, გენერალო, ყველაფერს აგისრულებო! ეს არის თქვენი დაპირება?

კრომველს სახეზე მზიარულმა ღიმილმა გაუთამაშა წველი დაუსვა თავზე ხელი ემშის და შესძახა:

— გმადლობ, შენ უფალო, რომ შემადღებინე ჩემის დაპირების ასრულება, და შენც გმადლობ, ჩემო ანგელოზო, რომ მომველინე და მომაგონე ჩემი მოვილევობა!.. ასრულეთ ამ ბავშვის... ანგელოზის ბრძანება!.. ამის პირით გეუბნებით... პოლკოვნიკო მაიფერ! მიპატიებია თქვენთვისაც! თავისუფალი ხართ!..

თეო კანდელაკი

ჭიაც მოსახმარისია,

თუ კაცი გონიერია

ვევლიანად უწინ აბრეშუმის ტანსაცმლის ჩაცმა ჩინელებმა დაიწყეს.

— როდის მანუქებ აბრეშუმის ტანისსამოსს? უკირვებდა საქმეს ღამაში ჩინელი გოგონა „პეი-ლა“ მამას.

— მოთმინება იქონიე, „პეილა,“

ჩემო მშვენიერო, ჩქარა აგისრულდებ საწადელს.

— მაშ, წავალთ ფართლდეულობის საწყობში და ვიყიდით აბრეშუმს?

— უმაღაზიოთაც გვექნება, ჩემო გოგონა, აბრეშუმი! აბა, ერთი ხვალ ნოემზადე ქალაქ-გარეთ ბაღში წასასვლელად; გახსოვს, მე რომ ამ კოტა ხნის წინად ბალი ვიყიდე, იქ აკეთებენ შენტვის აბრეშუმს. თუ გინდა, წამოდი და პნახე...

მთელი ღამე არ დასძინებია პატარა ქალს; სულ მშვენიერი ბაღია ელანდებოდა; ვითომც პაღიაში აშენებული იყო პაწაწკინა სახლი; სახლში კი გამართული იყო მიღაზა; სადაც ყაფაზებში ელაგა მშვენიერი აბრეშუმის ქსოვილები.

იქვე ქალები სჭრიდნენ და ჰკერავდნენ...

— ნეტავი რომელი ამოვირჩიო? ფიქრობდა და თან საწოლში ერთიდან მეორე გვერდზე ტრიალებდა.

— ვარდის ფერი, თუ თეთრი—მწვანეთი ჩაქსოვილია და ცისფერი ატლასი ოქროს ვარსკვლავებით?.. დიალ! სწორედ ცის ფერი ატლასი, უსათუოდ ცის ფერი ატლასი...

სწრაფად ჩაიცვა ტანთ დილით „პეილაჰ“, საჩქაროდ ისაუბრა და უბრძანა, ქვეჯაო (ტახტრევანი) მოეტანათ. ჩინეთში მდიდარი ხალხი ცხენებით როდი დადიან!.. დაჰყავთ ხელით მოსამსახურებს, თავდაბურულ „ტახტრევანებით“, რომელთაც „ქვეჯაო“ ჰქვია.

ლამაზად მორთულ ქვეჯაოში, ჩასხდნენ პეილა თავის გამდლითა და გასწიეს ქალაქ-გარედ ბალისაკენ.

მამა დილიდანვე იქ იყო; თვალს ადევნებდა მუშაობას და ბრძანებას აძლევდა მებაღეებს... აი, ბალიც გამოჩნდა. პეილა მარდად ჩამოხტა ქვეჯაოდან, და... დალონებული უცბად შეჩერდა, განცვიფრებული უცქეროდა ბაღს, სადაც არც ლამაზი, ქვიშა მოყრილი გზები იყო, არც ხეივნები და არც ვარდებით სავსე ყვავილნარები; სად იყო მშვენიერი ტბა პაწაწკინა ნავეებით, რომლის ნახვასაც „პეილა“ მოუთმენლად ელოდა? მწვანე კორდების და თუთის ხის მეტი არაფერი არ სჩანდა... აქ სასიამოვნო სანახავი არა იყო-რა. ამ დროს ქალმა მამა დაინახა ბაღში.

— მამა, ეს რა ბალია? აქ ხომ თუთის ხის მეტი არაფერია?

მამამ გაიღიმა და აღერსით უთხრა:

— ჩემო სულელო გოგონა! თუთის ხეები ნამდვილი განძია!..

— სადაური რა განძია?

— შავითი კეთდება აბრეშუმში, მე რომ დაგპირდი.

პეილამ თვალები დააჰყიჭა და შავი წარბები შეიკმუნა.

— დამცინი განა, მამა!

— სრულიადაც არა...

მამამ დაუძახა მებაღეს:

— ერთი ანახვე ამ გოგონას ძვირფასი კვერცხები, ხელში რომ გიჭირავს!..

მებაღემ გაშალა დაბებრებული ხელი და აჩვენა წვერილი კაკლები, რომელიც ხაშხაშის თესლსა ჰგავდა:

— ეს რა არის? — ჰკითხა პეილაძე.

— არ გინახავს ვანა?

— არა.

— სწორედ მაგათში-კია შენი ატლასის ტანისამოსი!

— შენ ისევ ხუმრობ, მამა!

— ტყუილად გგონია, რომ ვხუმრობ; აბა, რამდენიმე დღე მზემ დააცხუნოს!.. ერთის კვირის უკან შოდი კიდევ და შეიძლება მაშინ დაიჯერო, რომ შენი აბრეშუმის ტანისამოსი მართლა ამ ხეებისა და თესლისაგან კეთდება.

დაღონებული შესტკეროდა მამას პეილა. რამდენისამე დღის შემდეგ კი მაინც შეიარა ბაღში, და აი რა ნახა: ყოველ ხეს მთლად სავსე წვერილი თეთრი მატლი დასეოდა. თუთის ხეები თავიდან ბოლომდის დაფარული იყო ამ მატლებით.

— მამა, მამა, რა საძაგლობა დასევია ხეებს; ერთი შეხედვით, ყველგან მატლებია! ეგ-ლა აკლდა შენს ბაღს...

— მართალს ამბობ, მართალს. მხოლოდ მატლები გვაკლდა და, ღვთის წყალობით, ახლა ეგენიცა გვეყვანან. ეს მატლები გამოიჩიკენ იმ კვერცხებიდან, რომელიც მებაღემ განახევა. გაიხარე, ჩემო მშვენიერო; ეს მატლები რომ არ გამოჩეკილიყვნენ, შეიძლება აღარც აბრეშუმის ტანისამოსი გლირსებოდა.

განცვიფრებული პეილა უყურებდა მამას და ფიქრობდა: „მამა ისევა ხუმრობს!..“

— რას მიყურებ ეგრე განცვიფრებული? უთხრა მამამ ღიმილით — იარე აქ ხშირ-ხშირად და მალე გაიგებ; მართალი ვარ მე თუ არა! პეილა ყოველ დღე დადიოდა ბაღში...

მატლები დღითი დღე იზრდებოდნენ და მსხვილდებოდნენ. როდესაც მამამ ამას მიაქცია პეილას ყურადღება, პატარა ქალმა წამოიძახა:

„ოღონდაც, რომ გაიზრდებიან ასეთი ღორძეულები ერთი დახე, როგორ ანადგურებენ ფურცლებს. ძლიერ მეცოდება შენი თუთის ხეები, მამავ!“

— რა გაეწყობა; კიასაც კამა უნდა! განა მუშებისათვის, რომელნიც ასე ჰზრუნავენ ჩემ ძვირფას ქალისათვის, საზრდოს დავიშურებ?

პეილა მისევე განცვიფრებით შეხედა მამას, მაგრამ არაფერი არ უთხრა.

გაიარა ოცმა დღემ, მატლებმა კი ამ ხნის განმავლობაში ოთხჯერ გამოიკვალეს ქერქი. სივიწროვის გამო ვერ ეტეოდნენ ძველ ქერქში, იცვლიდნენ ამ ქერქს და სძვრებოდნენ იქიდან ახალ ტანისამოსით.

— ჩვენი მატლები ათჯერ უფრო დიდებია ახლა, ვიდრე გამოჩეკის დროს იყვნენ; ბევრსა სკამენ და ახლა დაიზარდნენ.

— დიალა, მაგრამ საბრალო თუთის ფოთლები სულ განადგურდა; მარტო ძარღვები-ლა შერჩენიათ!... გაუმძღარი მატლები!.. საწყალი ხეები!..

— ხის ფოთლები ატლასად იქცევა, ჩემო დოდონა: „დრო და მატლის მუშაობა თუთის ფოთლებს აბრეშუმად გადააქცევს ხოლმე“.

— ტყუილად მბბრაზებ ამ უცნაურ ატლასით და ყოველთვის-კი დამცინი!...

— დაგცინი!?!.. არა, ჩემო ლამაზო, არ დაგცინი... დაიცადე კიდევ ცოტა და შენის თვალთ ჰნახავ, რომ მე მართალს ვამბობ. ხვალ, ზეგ ფეიქრები საქმეს შეუდგებიან.

გავიდა ერთი თვე მას შემდეგ, რაც კიები გამოიჩეკენ; ერთხელ პეილამ დაინახა, რომ კიებმა შფოთვა დაიწყეს და ზვეითა ფოთლებისაკენ აიწიეს...

ყოველი მათგანი უშვებდა პირიდან წვრილ აბრეშუმის ძაფს და იხვევდა გარშემო.

— გახსოვს, მე რომ გითხარი? ჩემი ფეიქრები მუშაობს შეუდგნენ.

ქართული
აქადემია

მატლები მართლაც თანდათან იმალებოდნენ და მალევე სულ გაჰქრნენ; იმდენი იხვიეს გარშემო აბრეშუმის ძაფები, სანამ სულ არ დაიმაღლნენ შიგ. ისე შეეხვივნენ აბრეშუმის ძაფებში, თითქოს პარკებში სხედანო. ხეები სულ შეიმოსნენ ასეთ პარკებით; ამ პარკებს „ყაქს“ ეძახიან. ისინი ტოტებზე აბრეშუმისავე ძაფებით იყო მიმაგრებული.

მუშები შეუდგნენ ყაქის კრეფას და ბლომად მოაგროვეს.

— დახე, პეილა, ეუბნება მამა ქალს და თან აჩვენებს აბრეშუმის ყაქს. ჰხედავ, როგორი თხელი ძაფები დაუხვევია მატლს თავის გარშემო?... ამ ყაქს გავგზავნიტ ოსტატ ქალებთან; ისინი ამოახვევენ წვრილ ძაფებად, მერე უფრო მსხვილ ძაფებად აქცევენ... და შეღებვენ სხვა და სხვა ფრად. შემდეგ კი გავგზავნიან მოსაქსოვად; ფეიქრები ქსოვენ ყოველ გვარ სახის აბრეშუმს და ატლასს...

პეილას მამაც ასე მოიქცა: შეაგროვეს ყაქი და გაგზავნეს ამოსახვევად, შემდეგ შესაღებად და მოსაქსოვად...

რამდენისამე თქის შემდეგ პეილა აღტაცებით ათვალიერებდა ცისფერ, ოქროს ვარსკვლავებით ჩაქსოვილ, ატლასს. მამამ ასეთი ატლასი მთელი თოფი აჩუქა.

ასე გაიგო პატარა ქალმა აბრეშუმის გაკეთების საქმე: ისიც იცოდა, კიას როგორ უნდა მოვლა, როგორა სკამს იგი და როგორ აკეთებს აბრეშუმს.

ახლა პეილა ცოლია ნასწავლის კაცისა და თითონაც სახელი გაითქვა სწავლა-განათლებით. როდესაც ჰკითხავენ, საიდან იცი მაგდენი რამეო, უპასუხებს ანდაზით, რომელიც არა ერთხელ გაუგონია მამისაგან: „დრო და მუშაობა თუთის ფოთოლს აბრეშუმად აქცევს.“ თუ გული გულობს, დაუმატებს ხოლმე პეილა, დროსა და მუშაობის წყალობით, უბრალო ნდომით დიდს ცოდნას შეიძენს ადამიანი.

ამ კიას ეძახიან „აბრეშუმის კიას.“ იყვებება თუთის ფოთლებით და ამიტომ ხშირად თუთის ხესაც აბრეშუმის ხეს ეძახიან.

თუთის ხეს ასე ამრავლებენ: მწიფე თუთის მარცხენა
 სთესენ გაზაფხულის დამდეგს, ან კიდევ, უკეთესია, ნახ-
 ხულის დამდეგს. მიწა უნდა იყოს გაუპატივებელი: არც და-
 ლიან ნოყიერი და არც, რასაკვირველია, მთლად ცარიელი
 ქვიშა; სთესენ თხლად; როდესაც გვალვებია, რწყავენ; რამ-
 დენისამე ხნის შემდეგ გამოჩნდება პატარა ხე, რომელიც გა-
 მოისხამს ოთხ ფოთოლს. მაშინ რწყავენ და გარშემო უთხრიან.
 ზამთრის სიცივეებში კი ხმელ ფოთლებს ან თხელ შრეს შე-
 მოაყრიან ხოლმე.

პირველ წელს ამის მეტი არაფერი მოვლა არ უნდა.
 მეორე წელს, როდესაც ხე ჯერ ისევ ნორჩია, გვერდის ტო-
 ტებს შემოაკრიან; ეს საკიროა იმისთვის, რომ გვერდის ტო-
 ტებში ღეროს საზრდო არ წაართვას და არ დაუშალოს გა-
 მაგრება. შემდეგ კი გადარგავენ, ისე როგორც ყოველ ხე-
 ხილს, ერთი მეორიდგან საყენ ნახევრით დაცილებულს; ამ
 რიგად გადარგული ნერგები არ უშლიან ზრდას ერთი მეორეს.
 გადარგვის დროს მიწას უსათუოდ გაპატივება უნდა. მესამე
 წელიწადსაც შემოკრიან გვერდების ტოტებს, მხოლოდ უმ-
 თავრესებს დასტოვებენ...

გაზაფხულზე როგორც-კი გაიშლება თუთის ფოთლები,
 აბრეშუმის თესლიც იცვლის ფერს, მუქი ნაცრის ფერიდან
 ხდება მზიარული ნაცრისფერი, შემდეგ შტრედის ფერი. მაშინ
 კი როდესაც სულ ცისფერი გახდება, მეორე დღეს უსათუოდ
 ელოდეთ კიების გამოჩენას!..

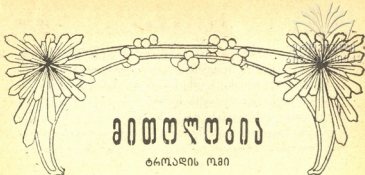
ახლად გამოჩენილი მატლები შავი და ბანჯგვლებიანია;
 თანაც ისეთი პაწაწკინებია, რომ კაცი გაზომვას ვერ შესძ-
 ლებს; რასაკვირველია, პატარეები იქნებიან, როდესაც 7200
 კია იწონის ერთ მისხალს.

მთელი ტანი აბრეშუმის კიისა დაყოფილია თორმეტ სალ-
 ტედ. სალტეების გვერდებზე აზის ცხრა წერტილის ოდენა ნახე-
 რტები, რომლითაც კია სუნთქავს. ამ წერტილებს რომ ცხი-

მი წასცხოთ, ჭია ველარ ისუნთქებს და მოკვდება. თანვეთან
 ჭიას ექვს კავის მსგავსი ფეხი აქვს; ტანზე-კი ცხრა წერილი
 რბილი თათი აქვს; თათების ბოლოში-კი ნამცეცა კავები. ამ
 კავების შემწეობით დაფოფხავს ჭია ხეებსა და ფოთლებზე;
 ისე მაგრად არის ჩაქიდებული ამ კავებით ჭია, რომ იმისი
 უვნებლად მოძრობა ძნელია; თუ მოსძვრება, ფეხზე უსათუოდ
 რამდენიმე კავი მოსტყდება.

ს. ორბელიძე

მითღობია

ბროლის ომი

თათბირი აქვევლთა ბანაკში

ტელი ღამე ელლინთა მხედრობა განუსაზღვრელ მწუხარებასა და დარდს განიცდიდა. თვითოეული მეომარი სულითა და გულით იტანჯებოდა და სასოწარკვეთილებას ეძლეოდა. მხედრობის მთავარ სარდალი აგამემნონი მწუხარედ უვლიდა გარს ბანაკსა და მხედრობის მომავალ ბედს უნუგეშოდ ითვალისწინებდა. ჯაგრისა და დარდისაგან მხედრობის მთავარ სარდლის თვალებს ძილი არ მოჰკიდებია; სულ იმის ფიქრში იყო, თუ როგორ გამოეხსნა ელლინთა მხედრობა მოსალოდნელ განსაცდელისაგან.

ბოლოს არგორის მბრძანებელმა განიზრახა რაზმთა სარდლების შეკრება და მათთან ერთად საერთო გეგმის შემუშავება. სულითა და გულით შეწუხებულმა აქვევლების მთავარ სარდალმა გასცა ფირცხელი ბრძანება, დაუყონებლივ შეიკრიბნენ ელლინთა რაზმთა სარდლები და წარჩინებული კაცნი სათათბიროდო.

ყველანი დაუყონებლივ შეიკრიბნენ. სამარისებური სიჩუმე ჩამოვარდა. ყველანი თავის ძღვევა-მოსილ მთავარ სარდალს შესჩერებოდნენ და მოუთმენლად მოელოდნენ ბრძანების მიღებას. აგამემნონი მწუხარედ წამოდგა თავის ადგილიდან და თვალებში ცრემლებ მორეულმა ასე მიჰმართა დიდებულს კრებულს: „საყვარელო მეგობრებო, წარჩინებულ-

ნო თავადნო და ხალხის განუსაზღვრელიდ გულ-^{შეგებატყვევება}ნო! დღეს იზისთვის მოგიწოდეთ, რომ ჩვენს ოდესღაც ძლე-
ვა-მოსილს მხედრობას, ჩვენს ბანაკს და სამხედრო გემებს,
ჩვენს საყვარელ და ძვირფასს სამშობლოს, ჩვენს ცოლსა და
შვილს დიდი უბედურობა და განსაცდელი მოვლის თავწა-
სულ ტროადელებისაგან! ჰხედავთ, ჩემო ძვირფასო მეგობრე-
ბო, როგორის სიამაყით და თავგასულობით გვერეკება მო-
სისხლე მტერი სამხედრო გემებისაკენ, როგორის სიამაყით
და გაბედულობით ანადგურებს ტროადის მხედრობა ჩვენს
ლაშქარს! სჩანს, ესეთი ჩვენი ხვედრი ღმერთების სურვილია!
თუ ღმერთების მამათმთავარმა ზევსმა ასეთი მწარე ხვედრი
გვარგუნა, უთუოდ საბოლოოდ გადაწყვეტილი აქვს, ჩვენი
მხედრობა სამშობლოში დაბრუნდეს. ღმერთების მამათმთავარს
რომ ასეთი გადაწყვეტილება არ მიელო, განა ელლინთა ძლე-
ვა-მოსილი მხედრობა ამოდენ მეომარს დაჰკარგავდა ბრძოლის
ველზედ?! ჩვენ ხელით არ არის შეცვალვით ღმერთების გადა-
წყვეტილება, წინააღმდეგეთ მათ ღვთაებრივ ძლიერებას და ამ-
ნაირად ვძლიოთ ჩვენზედ მოსეულ ტროადელების თავგან-
წირულ რაზმების! ამიტომ ჩემი აზრი ასეთია: დაუკონებლივ
ჩავსხათ ჩვენი მთელი მხედრობა გემებში და წარვემზავროთ
ყველანი ჩვენს საყვარელს სამშობლოში. ჩემის აზრით, ეს ერ-
თად ერთი საშუალებაა, რომ დარჩენილი მხედრობა მოსა-
ლოდნელ განადგურებისაგან დავიხსნათ!

დიდის შიშითა და მოკრძალებით მოისმინეს აქვევლების
რაზმების უმფროსებმა თავისი მთავარ-სარდლის უნუგეშო და
სასოწარკვეთილებით გამსკვალული სიტყვა. ყველანი სდუმ-
დნენ. ვერც ერთი მათგანი პასუხის მიცემას ვერ ჰხედავდა.

ბოლოს საერთო მდუმარება დაარღვია ტიდევუსის ძლევა-
მოსილმა შვილმა დიომედესმა, რომელსაც მეტის მღელვარე-
ბისაგან თვალები სანთელივით აენთო. დიომედესმა ასეთის
სიტყვებით მიჰმართა აქაველების მთავარ-სარდალს: „ნუ შემ-
რისხავ, ჩვენო ძლევა-მოსილო მთავარ-სარდალო, თუ შენის

მოუფიქრებელის სიტყვის წინააღმდეგ ავიმალღებ, ჩემს წინააღმდეგ ხელ მისაყვედურებდი, კიდევაც შიკცხავდი, შესაფერ მამაცობასა და გულადობას თითქოს ვერ იჩენო. ახლა-კი დავრწმუნდი, რომ ჩვენს მთელ მხედრობაში შენზედ უმხდალესი არავინ არ მოიპოვება. ღმერთების მამათ-მთავარმა ხელთ მოგცა შენ ძლიერების კვერთხი, მაგრამ სჩანს, თვით ძალი და ძლიერება-კი შენთვის არ მოუცია. დიად, საბოლოოდ გადაგიწყვეტია სამშობლოში დაბრუნება, და ამის შემდეგ რაღა გვეთქმის, შეაცურე შენი გემი ზღვის ტალღებში და გააპე ზვირთები შენის საყვარელის სამშობლოსაკენ. ჩვენ-კი აქ დავრჩებით, ვიდრე ტროადელებს არ ვსძლევთ და ძლევა მოსილ ილიონს არ დავიპყრობთ. ყველა სარდლებმა და თავადებმა რომ შენს მაგალითს მიბაძონ კიდევ, მე და ჩემი მეგობარი სტენელოსი მაინც ასეთს თქვენს საქციელს ვერ შეურიგდებით და სულის უკანასკნელ ამოსუნთქვამდე ვიბრძოლებთ მოსისხლე მტრის წინააღმდეგ, საყვარელის სამშობლოს საბედნიეროდ და საკეთილდღეოდ!”

ასეთმა გაბედულმა სიტყვამ ყველანი აღაფრთოვანა და გულში მომავლის იმედი ჩაუსახა. ყველა სარდლები აღტაცებით მიეგებნენ დიომედესის სიტყვას და გამოსთქვეს თავისი შეურყვეველი სურვილი, განეგარძოთ ომი და სამკედრო სასიკოცხლოდ შეევერძოლოთ მოსისხლე მტერსაო. შემდეგ, როცა ისევ მღუმარება ჩამოვარდა კრებაზედ, თავის ადგილიდან წყნარად წამოდგა მოხუცი, ტკბილ მოუბარი და ყველასაგან პატივცემული ნესტორი და ასეთი ქებათა ქება მიუძღვნა დიომედესს: „დიომედეს, ტიდეუსის ძლევა მოსილო შეილო, მართლა რომ გაბედული და მამაცი გმირი ხარ ჩვენის მხედრობისა! მაგრამ შენი გამჭკრიახი აზრი და გონება-კი შენს ტოლსა და ამხანაგებში ყველაზედ უფრო შესამჩნევი და საგულისხმიეროა. ვერც ერთი ჩვენგანი შენს ბრძნულსა და გონიერს რჩევას და აზრს წინ ვერ აღუდგება და, სანამ პირში სული გვედგმება, სანამ ჩვენს მკლავებში დიდებულ ელლინთა

სისხლის დენა არ შესწყდება, შენს აზრსა და რჩევას იმეორებ
 თის მამაცობით მხარს დაუჭერთ და გაკადნიერებულ მტერს,
 შენის მაგალითით წაქეზებულნი, სამკედრო-სასიკოცხლოდ
 შევებრძოლებით. თვითოეული ჩვენგანი ღრმად უნდა იყოს
 დარწმუნებული, რომ ჩვენის სამშობლოს კეთილდღეობა და
 დიდება, ჩვენის ცოლისა და შვილის უზრუნველყოფა ჩვენს
 გამჭრიახობასა და მამაცობაზედ არის დამოკიდებული. და აი,
 კიდევ ამიტომ ასე აღფრთოვანებით ვეგებებით შენს გონიერ
 წინადადებას და სრულიად დარწმუნებული უნდა იყო, ელ-
 ლინთა ოდესღაც ძლევა მოსილი მხედრობა და მისი მამაცი
 სარდლები სიკვდილს უფრო ირჩევენ, ვიდრე მტერს სამარ-
 ცხვინოდ ზურგი უჩვენონ!

შემდეგ ამისა პილოსელმა ტკბილად მოუბარმა მოხუც-
 მა ურჩია აქვეყნების მთავარ სარდალს აგამემნონს ლაშქ-
 რის ნაწილი ჩაესაფრებინა ბანაკის კედლის გარშემო შემოვ-
 ლებულ თხრილებში, რომ მტერი მოულოდნელად თავს არ
 დასცემოდეთ, — და რაზმების სარდლები კი მიეწვია თავის
 სამხედრო კარავში ვახშმად და მეგობრულ სუფრაზედ მოე-
 საზრათ მოსალოდნელი ომის გეგმა და თავდარიგი.

ელლინთა მხედრობის მთავარ სარდალი და იქ მყოფი
 დიდებული კრებული სიამოვნებით დასთანხმდნენ ტკბილად
 მოუბარის ნესტორის წინადადებას. ლაშქრის ნაწილი ჩა-
 საფრეს ბანაკის გარშემო, ხოლო რაზმების სარდლები შეიკ-
 რიბნენ აგამემნონის სამხედრო კარავში. აქვეყნების მთა-
 ვარ სარდალმა გაუშალა მოწვეულ სტუმრებს დიდებული
 სუფრა. სარდლების მთელი კრებული გარს შემოუსხდა სუფ-
 რას და ლაღად შეექცეოდა გემრიელ საკმელებსა და სას-
 მელებს და ამასთანავე მეგობრულად თათბირობდა მოსალოდ-
 ნელ ომის შესახებ.

ამ თათბირის დროს ტკბილად მოუბარმა ნესტორმა ესე-
 თის სიტყვებით მიჰმართა ელლინთა მთავარ სარდალს აგამემ-
 ნონს: „ატრეას შვილო, დიდებითა და ძლიერებით მოსილო,

მხედართა მთავარ სარდალო, აგამემნონ! მომისმინე ჩემი გულსა წრფელი სიტყვა! არ შემიძლია დაგიმალო, რასაც ვტიქობ, რაც სულსა და გულს მიწუხებს, რაც სამართლიანად და იუცი-
ლებლად მიმაჩნია ჩვენის სამხედრო ძლიერების გასამტკიცებ-
ლად და მოსისხლე მტერზედ გასამარჯვებლად. თუ შენც და-
მეთანხმები, ღმერთები ჩვენს მხედრობას მხოლოდ მას აქეთ
ურისხდებიან, რაც შენ ჩვენი გმირთა-გმირი აქილევსი შეუ-
რაცხპყავ, როცა მის სამხედრო კარავიდან ძალით წაშოაყვა-
ნინე აქილევსის მშვენიერი და ვარდის ფერი ლამაზი ქალი
ბრიზეისი. აი, სწორედ ამ დროიდან იწყება ჩვენის მხედრო-
ბის უბედურება; ჩვენი გამუდმებული დამარცხება და განად-
გურება. ბრძოლის ველზედ ღმერთები უთუოდ უკმაყოფილო-
ნი დარჩნენ აქილევსის ასე უსაფუძლოდ შეურაცხყოფით და
კიდევ ამიტომ მოგვაკლეს თავისი მოწყალება. მე მაშინაც
წინააღმდეგი ვიყავ აქილევსის ასეთის შეურაცხყოფისა, მაგ-
რამ შენ წინ აღუდექი ჩვენს საერთო სურვილს, შენ შენი
გაიტანე, და შეურაცხოფა მიაყენე ისეთ გმირს, რომელსაც
ღმერთები დიდ პატივს სცემენ. აი, სწორედ ეს არის მიზე-
ზი, რომ ღმერთები გვირისხდებიან და უბედურებაში გვაშ-
ყოფებენ. ვიდრე ძლევა-მოსილი გმირთა გმირი აქილევსი
ელლინთა მხედრობას უკანვე არ დაუბრუნდება, ვიდრე გულს
არ მოიბრუნებს ჩვენს ლაშქარზედ, მანამდე აქვევლთა მხედ-
რობა ყოველთვის განსაცდელში იქნება, უბედურებას თავი-
დან ვერ აიშორებს! ამიტომ, მხედრობის დიდებულო მთა-
ვარ სარდალო, სამშობლოს კეთილდღეობისა და ბედნიერე-
ბის გულისათვის გვედრები, შეურიგდე ძლევა მოსილ აქი-
ლევსს და დაუბრუნო იგი ელლინთა მხედრობას. დარწმუნე-
ბული ვარ, მვირფასის საჩუქრებით გულს მოულობობ შეუ-
რაცხყოფილ გმირს და ამნაირად მოახერხებ, კვლავ და-
უბრუნდეს იგი ჩვენს მხედრობას! თუ აქილევსი თავისებუ-
რად დატრიალდა ჩვენს შემოკრებთა შორის, დარწმუნებული
უნდა იყო, დიდებულო მთავარ სარდალო, ტროადელები

ძველებურის კადნიერებით იერიშს იერიშზედ ვერ მარტყნენ: ჩვენ გასანადგურებლად! ღრმად მწამს ესა და კიდევ ამიტომ მოკრძალებით გთხოვ, ჩემს მოხუცებულობას პატივი სცე და მით ჩვენი საერთო სამშობლო განსაცდელს გადააჩინო!“

აქვევლების მთავარ-სარდალმა წყნარად, მაგრამ ამავე დროს აღელვებულის კილოთი უპასუხა ტკბილ მოუბარ პილოსელ მოხუცს: „ტკბილად მოუბარო და ღირსო მოხუცო, შენ გონიერი სიტყვა სრული ქეშმარიტებაა! დიალ, დამნაშავე ვარ აქილევსის წინაშე! მე უსაფუძლოდ შეურაცხვევ ჩვენის ძღვევამოსილის მხედრობის გმირთა გმირი აქილევსი! ღმერთების მამათ-მთავარი ზევსი დიდ პატივს სცემს ძღვევამოსილ აქილევსს და კიდევ ეს არის მიზეზი, რომ მის შეურაცხყოფის შემდეგ ჩვენი მხედრობა ესეთს უბედურებას განიცდის! ყველა ამას კარგად ვგრძნობ და ამიტომ ჩემს დანაშაულს საჯაროდ ვაცხადებ. ვგონებ, ჩემი ასეთი საქციელი, ჩემი საჯაროდ სინანულის გამოცხადება უტყუარი საბუთია იმისი, რომ მე სულითა და გულით მონდომებული ვარ, აქილევსს გულწრფელად შეურიგდე და ამნაირად იგი კვლავ ჩვენს ძღვევამოსილ მხედრობას დაუბრუნო. თუ-კი გმირთა გმირი აქილევსი ჩვენს მხედრობაზედ გულს მოიბრუნებს, მზადა ვარ შეურიგდე და უხვადაც დავასაჩუქრო. მზადა ვარ, ჩვენო გონიერო და ტკბილ მოუბარო ნესტორ, საჩუქრად მიუძღვნა დიდებულს აქილევსს ათი ტალანტი ოქრო, თორმეტი ფებმალი ცხენი, შვიდი ჯერ კიდევ ცეცხლზედ დაუდგმელი სამფეხა და ოცი ბჭყვრილა ტასტი. გარდა ამისა გაუგზავნი შვიდ ნახატივით ლამაზსა და მშვენიერს ქალს და მათ შორის ჩემ მიერ წართმეულს ქალ ბრიზისს, ოლონდ-კი ჩვენ შორის უკმაყოფილება მოისპოს. თუ-კი ღმერთებმა ინებეს და ტროადელებს ვსძლიეთ და ილიონი დავიპყარით, მთელ ხომალდს ოქროთა და ვერცხლით აუვსებ და ოც ტროადელ ქალს საჩუქრად მიუძღვნი, სწორედ ისეთ ქალებს, რომელთა სილამაზეს და სიმშვენიერეს, ელენეს შემდეგ, დედამიწის

ზურგზედ ვერავისი ვერ შეედრებოდეს. როცა-კი ჩვენს სულს რელ სამშობლოში დავბრუნდებით, თუ მისი სურვილები ნება, ერთ-ერთს ჩემს მშვენიერ და ლამაზს ქალიშვილს მივათხოვებ და ისეთ მზითვეს გავატან თან, რომ არც ერთ მეფეს დედამიწის ზურგზედ ასეთი ფასდაუდებელი მზითვეი არ მიეღოს. ყველა ამას გულწრფელად მოგახსენებთ და პატროსან სიტყვას გაძღვეთ, ყოველივე უმეტ-ნაკლებოდ შევასრულო, ოღონდ-კი ძლევამოსილმა აქილევსმა ჩვენს მხედრობაზედ გული მოიბრუნოს და კვლავ დაგვიბრუნდეს. და თუ ჩემი დაპირება ვერ შევასრულო, ჩამქოლეთ, ჩემსას ნულარას იწამებთ! დეე, ღმერთებმა და აღამიანებმაც შემაჩვენონ სააქოსაც და საიქოსაც!

აქვეყლების მხედრობის სარდლებმა დიდის აღტაცებით მოისმინეს ავამემონის სიტყვა და ტაშითა და ზეიმით აქებდნენ და აღედებდნენ მთელის მხედრობის მთავარსარდალს. ტკბილად მოუბარმა ნესტორმა უჩიოა დიდებულს კრებულს გაუთენებლივ გაეგზავნათ ძლევამოსილ აქილევსთან მხედრობის წარჩინებულნი კაცნი მოსალაპარაკებლად და მხედრობის მთავარ სარდალთან მის შესარიგებლად.

გახარებულმა კრებულმა აქილევსთან გასაგზავნ მოციქულებათ აირჩია მისი მეგობარი ფენიქსი, აიანტი და ოდისევსი და მათ გზირებათ—ჰოდოსი და ევრიბატესი. კრებულის მიერ არჩეულმა მოციქულებმა ზეცად ხელები აღაპყრეს და გულმხურვალედ შეევედრენ ღმერთების მამათმთავარს ზევსს, კეთილად დაეგვირგვინებინა მათი მოციქულობა.

ა. მიქაბერიძე

რ ე ბ უ ს ი

(წარმოდგენილი დ. კარბელაშვილის-შიერ)

კავშირი

 თ
 ვ

 ”
 კ
 გ

 ბ
 ა

”

 ”
 ც

„100,“

 ნ
 კ

 თ
 ვ

მე-10 №-ში მოთავსებულ რებუსის პასხა:

ენა მახვილი კაცისა გულს გაუგმირაეს შუბივით.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

იუიღება ნაკადულის რედაქციაში და
წ.კ. საზ. მაღაზიაში შემდეგი წიგნები:

ზღაპრები, ვილჰელმ და იაკობ გრიმისა, ნაკადულის რედაქციის გამოცემა, ფასი . . 30 კ

ტომის თავ გადასავალი, თსსულება მარკ-ტვენისა, გამოცემა ნაკადულის რედაქციისა, ფასი 50 კ

რას გვიამბობს ოთახი, თსსულება აჟენარიუსისა, გამოცემა ნაკადულის რედაქციისა, ფასი 20 კ

საქმისწარმოვეთ სსრკ-სთვის უსრულად

საგანმანათლებლო

განმანათლებლო 1910 წელს იმავ კრებულში.

განმანათლებლო:

მოზრდილობის 12 წელი 3 მანეთი (I) მცირე მოზრდილობის 24 წელი 3 მან.
ორნივეზე ერთად მოზრდილობის 36 წელი 3 მანეთი.

ნახევრის წლით ვინც გამოიწიეს ორივეს ერთად — 3 მანეთი.

ხელის-მოწერა მიიღება: * ნაკადული "ს რედაქციაში კოლონიის პროსპ. სსს. № 8
და წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების წინის ქვანახევარი, სსსხლის